

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології
Кафедра германської філології

Курило Каріна Сергіївна

ПРОБЛЕМА СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В ТВОРАХ С. МОЕМА

Спеціальність: 014 Середня освіта
Спеціалізація: Мова і література (англійська)
Освітня програма: Середня освіта (Англійська мова і література)
Галузь знань: 01 Освіта

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник
_____ В.І. Школяренко,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри германської філології
« ____ » _____ 20__ року

Виконавець
_____ К.С. Курило
« ____ » _____ 20__ року

Суми 2020

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko
The Department of Foreign and Slavonic Philology
The Chair of Germanic Philology

Kurylo Karina Sergiivna

**THE PROBLEM OF SENSE OF HUMAN LIFE IN THE WORKS OF W.
SOMERSET MAUGHAM**

Program subject area: 014 Secondary Education.

Study program: Language and Literature (English)

Educational program: Secondary Education (English Language and Literature)

Field of Study: 01 Education

Graduation Project

Supervised by

Professor

Shkolyarenko V.I.

Performed by

Kurylo Karina

Sumy 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТВОРЧІСТЬ У.С. МОЕМА В КОНТЕКСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ ХІХ – СЕРЕДИНИ ХХ СТОЛІТТЯ.7	
1.1. Концепція художньої прози У.С. Моєма в контексті літературних течій кінця 19 – середини 20 століття.....	7
1.2. Своєрідність авторського стилю У.С. Моєма.....	9
1.3. Жанрова специфіка творів письменника.....	13
Висновки до розділу 1.....	16
РОЗДІЛ 2. ПОШУК СЕНСУ ЖИТТЯ ГЕРОЇВ СОМЕРСЕТА МОЕМА ЯК ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ АВТОРА.....	17
2.1. Філософські роздуми автора про сенс життя як літературний прийом в оповіданнях У.С. Моєма.....	17
2.2. Характеристика основних художньо-естетичних принципів у творах У.С. Моєма.....	20
2.3. Композиційні та художні особливості новел У.С. Моєма.....	22
Висновки до розділу 2.....	26
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ СЕНСУ ЖИТТЯ ГЕРОЇВ СОМЕРСЕТА МОЕМА..	27
3.1. Професіоналізм як сенс життя героїв С. Моєма.....	27
3.2. Романтичні почуття як основа життєвої філософії героїв С. Моєма.....	32
3.3. Суспільна мораль як наріжний камінь філософії героїв С. Моєма....	39
3.4. Релігійні мотиви творів С. Моєма.....	44
Висновки до розділу 3.....	49
ВИСНОВКИ.....	51
SUMMARY.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. Уільям Сомерсет Моєм був англійським романістом, драматургом, автором коротких оповідань та найбільш високооплачуваним (у 30-ті роки XX століття) в світі письменником. Незважаючи на популярність, Моєм не отримав серйозного визнання публіки, про що він розмірковує в автобіографії “The Summing Up” (1938), справедливо зауважуючи, що на той час він належав до другорядних письменників. Пізніше ситуація з популярністю змінилася на краще, автор був визнаний критиками і читачами за свої романи і п’єси, при цьому понад сто коротких оповідань У.С. Моєма залишилися значною мірою поза увагою літературної критики. Так, підручник з історії англійської літератури (1934) містить лише неповних три рядки інформації про письменника, зауважуючи, що романи написані у стилі натуралізму, тоді як оповідання про життя в колоніях наслідують стиль Р. Стівенсона та Дж. Конрада [30, с. 380]. У романах та оповіданнях Моєма події відбуваються у різних країнах, розповідь ведеться в простому та вишуканому стилі. Його література об’єднувала в собі елементи натуралізму, драматургії та реалізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Сомерсета Моєма досліджувалася значною кількістю науковців в галузі літератури. Серед найбільш ґрунтовних дослідників творчої спадщини Моєма слід згадати таких науковців, як: Дж. Брофі, Б. Кларк, М. Комолова, Т. Кирилова, Р. Корделл, Дж. Олдрідж, А. Палій, К. Пфейфер, З. Решетова, М. Тюнер, Е. Уілсон, Г. Фрідл, Р. Чорній, Ф. Юсупов. Найбільш об’єктивний аналіз творчості Моєма міститься в роботах Г. Уескотта, Е. Кертіса, Р. Олдінгтона. У 80-х–90-х роках XX століття творчість С. Моєма піддавалася критиці у дослідженнях В. Жантієвої. Особливо значний внесок в дослідження естетичних та етичних поглядів С. Моєма було здійснено В. Скороденко. Багатий літературний спадок У.С. Моєма як в оригіналі, так і в численних перекладах на російську та українську мову, був предметом дослідження низки літературознавчих робіт науковців різних країн. Публікації містять матеріали щодо різних аспектів життя британського суспільства та

колоній Великої Британії, серед яких можна прослідкувати різноманітні прояви романтичних почуттів, висвітлених автором відповідно до власної системи життєвих цінностей. Так, серед науковців, що досліджували особистісні стосунки героїв У.С. Моєма, слід згадати І. Влодавську, О. Вошину, Н. Дьяконову, Д. Жантієву, А. Іріолову, А. Кертіса, Дж. Вайтхеда [22], Р. Колдера, І. Левидову, М. Мураоку, О. Пивоварову, В. Скороденко та інших.

Аналіз релігійних мотивів у творчому доробку У.С. Моєма є чи не найнадійнішим джерелом інформації з досліджуваної проблеми. Біографія письменника та дослідження І. Влодавської, О. Вошиної, Н. Дьяконої, Д. Жантієвої, А. Іріолової, А. Кертіса, Дж. Вайтхеда, Р. Колдера, І. Левидової, М. Мураоку, О. Пивоварової, В. Скороденко та інших можуть служити джерелом досліджень поглядів У.С. Моєма на загальнолюдські цінності.

Мета і завдання дослідження: характеристика композиційних, жанрово-стилістичних особливостей, системи художніх засобів, використаних у творчості У.С. Моєма з метою розкриття сенсу життя людини. Виходячи з мети дослідження, визначимо завдання дослідження:

- дослідити своєрідність авторського стилю та жанрову різноманітність творчого доробку У.С. Моєма;
- схарактеризувати основні художньо-естетичні принципи творів У.С. Моєма;
- визначити композиційні та художні особливості новел письменника;
- проаналізувати тематичні аспекти творчості У.С. Моєма.

Об'єкт дослідження – мовні засоби, які характеризують сенс життя людини у творах С. Моєма.

Предмет дослідження – композиційні та художні особливості творів У.С. Моєма.

Методи дослідження включають аналіз критичної літератури, літературний аналіз текстів автора, компонентний аналіз структурних елементів оповідань У.С. Моєма, дистрибутивний аналіз творчого доробку письменника за жанрами та тематичною спрямованістю, інтерпретаційний аналіз сюжетних

ліній та вчинків героїв творів Моема, синтез висновків щодо досліджуваних проблем.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. В дослідженні дістав подальшого розвитку аналіз творів У.С. Моема; удосконалено аналіз окремих новел автора та класифікацію тематичної спрямованості оповідань автора.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження можуть бути використані на заняттях з історії англійської літератури, практичного курсу англійської мови, аналітичного читання для студентів англomовних спеціальностей.

Апробація результатів та публікації. Результати проведеного дослідження були апробовані на XIII Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих науковців **«Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації»** 6 листопада 2020 року в Житомирському державному університеті імені Івана Франка. За матеріалами конференції опублікована стаття «Релігійні мотиви у творчості У.С. Моема» [8]. Опубліковано статтю «Професіоналізм як сенс життя героїв Сомерсета Моема» в збірці статей студентів **«Філологічні студії»** факультету іноземної та слов'янської філології Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка (квітень 2020 року). Опубліковано статтю «Романтичні почуття в житті героїв У.С. Моема» у збірнику статей студентів і магістрантів **«Актуальні питання філології та методології»** факультету іноземної та слов'янської філології Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка (листопад 2020 року).

РОЗДІЛ 1. ТВОРЧІСТЬ У.С. МОЕМА В КОНТЕКСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ ХІХ – СЕРЕДИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

1.1. Концепція художньої прози У.С. Моєма в контексті літературних течій кінця 19 – середини 20 століття

Обсяг літературної критики, присвяченої творчості У.С. Моєма, незаслужено малий. Це пояснюється тим фактом, що в першій половині ХХ століття (в період найбільш інтенсивної праці Моєма як письменника) в англійській літературі творила ціла плеяда визнаних майстрів слова і яскравих особистостей, серед яких були Д. Голсуорсі, Г. Олдінгтон, Д. Лоуренс, Д. Джойс. Тому за життя Моєма його творчість не отримала заслуженого дослідження. Однак він був одним з найбільш затребуваних у читаючої публіки письменників в Англії і досі залишається в ряду найбільш популярних авторів в англomовних державах [30].

Працюючи в медицині, Моєм в той же час постійно читав праці, які не мали прямого відношення до лікарської справи. Серед досліджуваних ним книг були роботи з історії, філософії, природознавства. Моєм віддавав данину і читанню художньої літератури. У ці роки він сам почав писати, його першими пробами пера були оповідання [65]. Пізніше значний обсяг матеріалу, зібраний юним медиком завдяки лікарській практиці в бідних районах Лондона, ліг в основу дебютного роману Моєма «Ліза з Ламбета» (1897). Роман представляв про повний поневірянь, важкої праці і хвороб побут лондонській бідноти, про історію короткого життя і трагічну любов вісімнадцятирічної дівчини, фабричної робітниці Лізи Кемп. Яскраві враження від нетрів Ламбета переплітаються в цьому творі з трагічною любовною сюжетною лінією. Письменник в цей період явно перебував під впливом французьких популярних романістів. Книга була прихильно прийнята публікою, і це допомогло Моєму прийняти досить ризиковане на той момент рішення – залишити лікарську кар'єру і займатися виключно літературною діяльністю [33].

Перший роман вже містить ті характерні риси, які будуть відрізняти творчість Моема протягом всього його довгого і насиченого життя. Це – прагнення до деталізованого і максимально точного опису навколишньої дійсності, натуралізм в описі побутових подробиць, інтерес до проблеми спадковості. Найсильніше Моема завжди цікавили на перший погляд нічим не примітні люди. Саме їх характери письменник пильно досліджував, їхні долі ставали сюжетами його творів [64].

Моем ніколи не гнався за винятковим, за екзотикою заради екзотики. Письменник вважав, що саме повсякденність таїть у собі несподіванки і приголомшливі відкриття. На думку Моема, правдивий опис навколишньої дійсності здатен дати читачеві набагато більше, ніж нестримні фантазії і гра уяви.

Слід зазначити, що в літературній критиці вкоренилася думка, згідно з якою Моем неухильно дотримувався принципу якомога більш достовірного опису повсякденної реальності не через свідомо прийняте рішення, а завдяки глибинній суті свого письменницького дару.

Прозові твори Моема відрізняються простотою, строгістю, ясністю, вони вивірені до останнього слова. Моем уникав ліризму і практично не використовував метафори. У його розумінні проза є впорядкованим мистецтвом. Цей автор привертав читацьку увагу завдяки своєму яскраво вираженого дару оповідача, вмінню неупереджено описати ситуацію і непідробним інтересом до природи людини у всіх її проявах.

Моем не захоплювався експериментами, не шукав оригінальних прийомів, він вважав своїм обов'язком писати ясно, просто і милозвучно, вбачаючи справжню майстерність письменника саме в цій простоті. На творчість Моема в значній мірі вплинув Гі де Мопассан з його неперевершеним почуттям форми і драматичними захопливими сюжетами.

1.2. Своєрідність авторського стилю У.С. Моема

Відмінна риса творів Моема – видима простота тексту. Він не перевантажує текст деталями і таким чином текст читається як живий і природний. Події в романах та оповіданнях розвиваються динамічно, постійно підтримується інтерес читачів. Автор часто згадує класичних письменників, художників, твори мистецтва, географічні назви і читачі переконуються, що більшість сюжетів автобіографічні (або ж автор був свідком) і широка ерудиція письменника не викликає сумнівів. Може скластися враження, що Моем популярний, оскільки писав захоплююче і дуже просто. Насправді ж, простота стилю не заважала Моему піднімати у своїх творах серйозні філософські проблеми життя як окремих людей, так і цілих спільнот, різних культурних традицій [63]. Навіть при побіжному враженні несерйозного ставлення до життя, оманливого враження про потурання заниженим запитам любителів необтяжливо читання, небажання задавати читачам складні питання, які вимагають певних інтелектуальних або ж емоційних зусиль, роботи У.С. Моема є складними за своєю проблематикою, охоплюють всі сфери життя людей різних соціальних верств, культур, професій, статей, освітніх рівнів. Питання форми були для письменника були такими ж важливими, як і змісту, Моем був професіоналом, писав щодня, маючи в цьому потребу, протягом шестидесяти років, змінивши медичну кар'єру на письменницьку ще в юності, про що багато разів заявляв, зокрема у своєму творі *The Summing Up* [33]. Навіть будучи вже популярним автором, Моем виносив на суд читачів лише добре опрацьовані твори, якими він особисто був задоволений. За словами автора, він довго виношував ідеї своїх оповідань та романів, перш ніж почати писати. Моем жорстко дотримувався реалістичних принципів композиції і вибудови характерів героїв, аби читач повірив його героям і співпереживав їхні життя.

Письменник заявляв, що він дотримується принципу співпадіння інтересу автора і читача і усвідомлення складності письменницького ремесла,

оволодінню яким можна приділити все життя. При цьому автор усвідомлював, що навколишній світ є жорстоким для великої кількості людей, яким може бути байдуже до літератури. Але письменництво було єдиним бажанням Моема і він намагався його засобами покращити ситуацію, хоча б мінімально. Автор зауважує, що літературні критики визначали його стиль по-різному на різних етапах його творчості, хоча він не змінювався радикально, лише вдосконалювався. Прозу Моема можна цілком справедливо сприймати як зразок досконалої поетичної мови (пам'ятаючи, що поезію автор оцінював як вершину письменницької творчості).

Тому проза Моема «фактурна» і емоційно виразна при всій її природності, простоті, відсутності яскравих стильових прикрас. Моем за народженням і вихованням належав до вищих верств середнього класу, і саме цей клас та його мораль стали головною мішенню його гострої іронії. Ставши одним із найзаможніших літераторів свого часу, він викривав владу грошей над людиною. Скептик, який стверджував, що люди йому в принципі байдужі і нічого хорошого чекати від них не доводиться, він був особливо чутливий до прекрасного в людині і ставив доброту і милосердя понад усе.

До книг Моема і особистості автора (як і до будь-якого іншого) можна ставитися по-різному, але байдужими читачі не залишаються, оскільки письменник чесний перед собою і читачами, що викликає зацікавлене обговорення із порівнянням суджень, оцінок і точок зору. Ці розмови з Моемом залишаються актуальними для читачів кількох поколінь, які погоджуються з ним, сперечаються або повністю заперечують такий розвиток подій.

В ряду прийомів художньої образотворчості помітне місце займає екфрасіс, що породив феномен так званої екфрастичної літератури, в якій цьому прийому надається особлива роль і значення. Художній образ, створюваний за допомогою екфрасіса, полягає в словесному описі предмета мистецтва (живописного, пластичного, музичного), представленого в літературно-художньому творі. При цьому на перший план висувається не предмет

мистецтва як такий, а те, що і як ним відображається і яким є вплив власне самого зображення. За формою вираження екфрасіс є текстовим фрагментом, вплетеним в тканину художнього тексту. Цей термін античної риторики колись позначав опис предметів мистецтва, які мандрівні прочани бачили в храмах, що зустрічалися їм на шляху. Так виникла канонічна модель екфрасіса, що має драматизовану форму, в основі якої лежить бесіда (діалог) між знавцем (художник, жрець) і співрозмовником (непосвячений, профан). Екфрастичному діалогу притаманні такі специфічні властивості: характеристика об'єкту як чудового витвору мистецтва, що викликає у глядачів почуття потрясіння; прихований сенс зображення; відсилання до чогось дивного, магічного; мотив оживаючого зображення; так звана «оптична» лексика, що відноситься до зорового сприйняття; мотив автентичності зображення. Зазначені ознаки входять на правах стійких компонентів до архетипної схеми екфрастичного опису. Об'єктом вивчення екфрасису в творчості У.С. поема може бути роман *The Moon and Sixpence*. Головний герой роману – художник з незвичайною і трагічною історією Чарлз Стрікленд, прототипом якого послужив великий французький художник Поль Гоген [5, с. 200]

У романі подається опис п'яти картин майстра. У міру розгортання сюжету читач знайомиться з кожною з картин, що позначають етапи становлення майстра і дають уявлення про незвичайну, за загальноприйнятими рамками творчу манеру художника. Екфрастичні описи дані через призму їхнього сприйняття різними персонажами. Розповідь у романі ведеться від першої особи оповідачем, який виступає в образі свідка, учасника і коментатора подій. Опис портретного зображення, поданий автором у двох реченнях, вельми лаконічний. Він вказує лише на класичну позу моделі. Решта дві сторінки описуються враження від картини, і викликані нею емоції. Картина вразила, приголомшила Дірка, його охопило благоговіння (I was seized with awe), він відчув дивне почуття (I was strangely impressed). У картині було щось чудове (miraculous). Дірк порівнює себе з чужинцем, який опинився в новому, абсолютно зміненому світі (like a stranger in a land where the reactions of a man to

familiar things are all different) [34]. У заключному абзаці завершується перший ек-фрастичний опис, виникає і починає звучати лейтмотивом ідея краси, прекрасного, виражена триразовим повтором слова beauty і похідним від нього прикметником beautiful, які містяться в мові Дірка. Картина вимагає вдумливого, спокійного споглядання, абстрагування від повсякденного життя, що і намагається зробити Дірк, поставивши полотно на мольберт. Він ще не знає, що він побачить, але естетична установка – налаштованість на сприйняття художнього твору, що передбачає радісне очікування від зустрічі з предметом мистецтва, вже створена [5, с. 201].

Задіяний в романі У.С. Моема екфрасис виконує цілий ряд функцій:

- естетично-оцінну (визначає картину як твір мистецтва, цінність якого по-різному сприймається персонажами);
- дескриптивну (описує те, що і як зображе на картині);
- емоційно-впливову (описує емоції, викликані картиною у того, хто її споглядає, спрямовані на збудження відповідного емоціонального відгуку у читача твори);
- характеризуючу (що дає характеристику самому художнику та іншим персонажам, причетним до картини);
- герменевтичну (витлумачувати смисли зображення як прихованого коду, ключі до якого містяться в екфрастичному описі).

Реалізації стійких ознак, що визначають функціонування екфрасису, сприяють різноманітні лінгвістичні засоби, вони забезпечують глибину і масштабність образного сприйняття, що дозволяє досягнути художній твір у всій його повноті.

1.3. Жанрова специфіка творів письменника

Слід згадати, що У.С. Моем займався літературною діяльністю понад 60 років, створивши за цей час літературні продукти в усіх жанрах, крім поезії, хоча її він вважав найвищою формою літературного твору. Новела – дуже тонкий і чутливий жанр, котрий зазнав з часів Ренесансу ряд істотних змін і легко відгукується на нові віяння в суспільному житті, в мові і в літературі. У.С. Моем використовує все багатство жанру новели, придбане в ході історичного розвитку і трансформації: письменник апозичує деякі риси ренесансної новели (оповідь), а також звертається до філософсько-психологічної новели, щоб показати трагедію героя, до соціально-побутової новели, щоб змалювати життєвий уклад персонажів. Деякі новели Моема схожі з публіцистичними текстами: в них повідомляється якась новина, яка, однак, відрізняється не новизною, а незвичністю і унікальністю. Крім того, в коротких новелах автор використовує мову сухішу, лаконічнішу, властиву скоріше інформаційній журналістиці, ніж художній прозі. Моем використовує при написанні новел і прийоми, властиві драмі: діалоги, позбавлені пояснюючих слів автора, а також феномен театральності, що організує простір творів за законами театральної вистави. Театралізуючи новели, Моем вписує себе в них за допомогою авторської маски, розповіді від першої особи і біографічних мотивів, стаючи таким чином і режисером дійства, і його внутрішньотекстовим глядачем.

Введення в текст героя-оповідача і звернення до автобіографічних мотивів підсилюють відчуття справжності розказаної історії, що робить документальність художнім прийомом. Оскільки новели часто закінчуються несподіваним поворотом, читачеві залишається тільки здогадуватися, чи мала місце розказана історія насправді, чи це вигадка. Проблема достовірності, документальності незмінно виникає в текстах, де сильний фактор суб'єктивності.

Робота по виявленню жанрових особливостей новел Моема дозволяє підвести такі підсумки: новелістика У.С. Моема, в силу її надзвичайної

жанрової гнучкості, знаходить точки зіткнення з публіцистикою (повідомлення нового; згадка фактів реального життя) і мемуарною творчістю (використання документальності як художній прийом), літературною критикою і драмою (феномен театральності, вписування автора в простір твору).

Вартими дослідження є особливості різножанрових творів письменника, які в цілому можна охарактеризувати терміном «literary journalism» («Літературна журналістика»). Це поняття узагальнює різні нонфікшн (тобто документальні) тексти: літературну критику, біографічні і автобіографічні роботи, мемуаристику і щоденникові записи, замітки про подорожі і про їжу (food writing), хроніку, есе та їхні гібридні форми. У.С.Моем створював художні твори, ґрунтуючись на особистих переживаннях, життєвому досвіді, а також на знаннях і враженнях, почерпнутих ним під час численних подорожей. Незважаючи на активне використання в своїй творчості автобіографічних мотивів, до написання повністю документальних текстів він прийшов в зрілому віці, зробивши в молодості лише кілька проб - в тому числі, створивши свій перший тревелог «Земля Пресвятої Діви: Замальовки і враження в Андалузії» (The Land of the Blessed Virgin: Sketches and Impressions in Andalusia, 1905). Жанрову природу текстів, що увійшли до цього тревелогу, визначити непросто. У назві письменник підкреслює, що мова піде про «Замальовки» і «враження», тобто оповідь передбачається уривчастою, до певної міри незавершеною. Воно есеїстичне і часом доповнюється елементами історичної довідки і рецензії. Загальний тон «Землі Пресвятої Діви» більш захоплений, ніж в пізніх роботах; письменник приділяє багато уваги популярним пам'яткам і добре відомим національним особливостям, включає в текст велику кількість іспанських слів, але залишає поза увагою менш очевидні деталі, що створюють національний колорит, що не пройшло повз увагу критиків. Деякі пізніші твори Моема з документальною основою схожі структурою і манерою оповіді зі збірниками новел. Так, тревелог «На китайській ширмі» (On a Chinese Screen, 1922) являє собою збірник етюдів і коротких нарисів, присвячених подорожі по Китаю. У нарисах, написаних від першої особи, виникає типовий для Моема герой-

оповідач, а нариси, написані від третьої особи, демонструють риси чарівної казки і новели. Часом вони закінчуються дотепною і несподіваною кінцівкою, що наближає їх до жанру новели. Одним з найвідоміших автобіографічних творів У.С. Моема стала книга «Підводячи підсумки» (The Summing Up, 1938), що складається з автобіографічних оповідань письменника про хитросплетіння його долі, а почасти – з роздумів про літературу, театр і мистецтво в цілому. Визначення жанрової належності твору «Підводячи підсумки» досі викликає труднощі у літературознавців. В англomовній традиції його нерідко називають автобіографічним романом, але, по суті, він є субжанровою єдністю, складене з критичних та публіцистичних праць. Прийнято вважати, що журналістика оперує фактом, а література – образами. Есе ж, нарівні з нарисом, памфлетом і іншими жанрами, що мають симбіотичну природу, працює одночасно з образом і з фактом; його завдання не тільки донести інформацію до читача, а й надати на нього вплив. Представлені в книзі «Підводячи підсумки» есеїстські роботи різноманітні, серед них зустрічаються автобіографічні, філософські, літературо- та театрознавчі. Їх доповнюють елементи критичних оглядів, рецензій і відгуків, а також портретного нарису. Цікаво, що тексти, включені в «Підводячи підсумки», позбавлені нальоту сповідальності. Моем не ставить собі за мету наблизитися до читача, показати себе як звичайну людини.

До жанру есе, як до найбільш вільній формі для вираження його художнього «я», Моем звертається і в своїх критичних роботах, об'єднаних під заголовком «Десять найбільших романів людства» (Ten Novels and Their Authors, 1954). До збірки входять десять окремих есе, кожне з яких присвячено окремому твору Льва Толстого, Оноре де Бальзака, Генрі Філдінга, Джейн Остін, Стендаля, Емілі Бронте, Гюстава Флобера, Чарлза Діккенса, Федора Достоєвського, Германа Мелвілла. Включені до збірника твори в чомусь близькі жанру творчої біографії, проте в них представлена не повна палітра творчості письменників, а лише роман в контексті життя його автора. У них чітко простежуються риси літературної критики, містяться елементи рецензії,

але аналізу текстів присвячена лише порівняно невелика частина есе, багато більша увага приділяється розповіді про життя письменника і його особистості.

Наше дослідження виявило, що У.С. Моем не лише сам був автором п'єс, але і викликав інтерес драматургів до своїх оповідань, які легко перетворювалися у драматичні твори і були або поставлені на театральній сцені, або виконувалися на радіо у середині ХХ століття [27], [71], [72].

Висновки до розділу 1

Прозові твори Моема відрізняються простотою, строгістю, ясністю, вони вивірені до останнього слова, автор уникав ліризму і практично не використовував метафори. Письменник привертав читацьку увагу завдяки своєму яскраво вираженого дару оповідача, вмінню неупереджено описати ситуацію і непідробним інтересом до природи людини у всіх її проявах. На творчість Моема в значній мірі вплинув Гі де Мопассан з його неперевершеним почуттям форми і драматичними захопливими сюжетами.

Літературні критики визначали стиль Моема по-різному на різних етапах його творчості, хоча він не змінювався радикально, лише вдосконалювався. Прозу Моема можна цілком справедливо сприймати як зразок досконалої поетичної мови (пам'ятаючи, що поезію автор оцінював як вершину письменницької творчості). Тому проза Моема «фактурна» і емоційно виразна при всій її природності, простоті, відсутності яскравих стильових прикрас.

Об'єктом вивчення екфрасису в творчості У.С. поема може бути роман *The Moon and Sixpense*, головний герой якого – художник Стрікленд, прототипом якого послужив великий французький художник Поль Гоген. У романі подається опис п'яти картин майстра, що позначають етапи його становлення і дають уявлення про незвичайну, за загальноприйнятими рамками творчу манеру художника. Жанрове різноманіття творів С. Моема є надзвичайно широким, оскільки включає всі види літературних творів, окрім поезії.

РОЗДІЛ 2. ПОШУК СЕНСУ ЖИТТЯ ГЕРОЇВ СОМЕРСЕТА МОЕМА ЯК ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ АВТОРА

2.1. Філософські роздуми автора про сенс життя як літературний прийом в оповіданнях У.С. Моєма

Особистість формується в певних культурно-історичних умовах. Особливості тієї чи іншої епохи накладають відбиток на устрій життя суспільства, його традиції, систему соціальної взаємодії, моральні установки, цінності. Як зазначає дослідник Д. Н. Мельников, саме культурно-історичний час є тим онтологическим простором, в якому тільки й можлива маніфестація всього людського. Можна впевнено стверджувати, що епоха, в яку жив один з найбільших британських прозаїків кінця XIX - другої половини XX століття У.С. Моєм, вплинула на твори письменника. Народився С. Моєм у Франції, в родині юриста, батько служив в британському посольстві. У десятирічному віці С. Моєм переїжджає жити до Англії в місто Уїтстебл графства Кент через втрату батьків. Але дані обставини не завадили письменнику вступити в Королівську школу в Кентербері, по її закінченню – до Гейдельберзького університету у Німеччині, де він вивчав філософію і літературу, потім в медичну школу Лондона при лікарні Святого Фоми. На формування світогляду письменника мали великий вплив нелише роки життя у Франції, яка прищепила йому любов до свободи і самовираження, а й навчання в Німеччині. Адже саме в Гейдельберзькому університеті Моєм познайомився з ідеями найвидатніших мислителів епохи – А. Шопенгауера і Ф. Ніцше. Так, наприклад, німецький філософ А. Шопенгауер, говорячи про творчий процес, висловлює думку, що художник в своїй творчості не відображає видимий нами навколишній світ, а проникає набагато глибше, в саму сутність світу. Філософ вважав, що геній творить не навмисно, але інстинктивно, так звільняючись від волі, він ясно відображає світ в своїй творчості. Воля за А. Шопенгауером пов'язана зі стражданням, а уявлення – із задоволенням, тому творчий процес приємний, оскільки приносить естетичну насолоду. Набуття творчої свободи, переконаний

мислитель, можливо завдяки спогляданню чистих ідей. Письменник слідом за А. Шопенгауером вважав зло невикорінним, джерела якого приховані в природі людини, звідси егоїзм, марнославство, дурість, лицемірство. Але скептицизм Моема по відношенню до людини непостійний, письменник схилявся перед людиною-творцем, який створює Красу, визнаючи, що його мистецтво вище за його слабкості і вади.

На формування світогляду С. Моема також вплинули ідеї філолога, композитора, поета, філософа Ф. Ніцше. Він розглядав Мистецтво як порятунок від метафізичного песимізму, відводив йому провідну роль (по відношенню до моралі) в метафізичній діяльності людини, підкреслюючи, зокрема, що існування світу виправдано тільки як естетичний феномен. Для німецького філософа творчість була способом самоствердження, один із проявів волі до влади. С. Моема можна назвати палким прихильником вчення Ф. Ніцше [33].

Якщо концепція німецьких філософів А. Шопенгауера і Ф. Ніцше забарвлена в похмурі тони, то життєстверджуючі ідеї простежуються у голандського мислителя Б. Спінози. На світовідчуття С. Моема він також мав певний вплив. Філософ дотримувався атеїстичних поглядів, висловлював відверту скепсис щодо божественного всесилля і досконалості, критикував різні релігії. Вплив голандського філософа простежується і на рівні «Записних книжок» і есе «Підводячи підсумки», де британський письменник позначає відношення до смерті: він заперечує ідеї смирення і страждання, вважаючи, що все це лише псує людину; в своїх поглядах щодо релігії і страждання С. Моем був послідовний протягом всього свого життя.

С. Моем також був знайомий з ідеями французького філософа А. Бергсона, на думку якого таємниця творчості прихована саме в області чуттєвого. Французький мислитель інтерпретував творчість як спробу висловити невиражене в індивідуальній сутності людини, а джерелом творчості вважав інтуїцію, енергію духу, життєвий імпульс.

На літературу кінця XIX - початку XX вплинули відкриття, зроблені класиком психоаналізу З. Фрейдом, який зробив значний вклад у вирішення

проблеми творчості. Австрійський психолог вбачав джерело творчості в шалених інстинктивних діях особистості. У розумінні З. Фрейда, мистецтво є своєрідним терапевтичним засобом, необхідним для звільнення художньо обдарованих натур від неврозів і психозів, а також психологічним механізмом компенсації витісненого принципу задоволення.

Незважаючи на деякі відмінності в поглядах А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, А. Бергсона, З. Фрейда, всіх об'єднувало заперечення інтелектуального пізнання дійсності і абсолютизація ірраціонального, інтуїтивного, несвідомого в процесі переосмислення життєвих явищ. Світогляд С. Моема формувалося саме в період захоплення різними теоріями: для нього філософія стала засобом самопізнання. Отже, на думку С. Моема вплинули доленосні моменти біографії (життя у Франції, смерть батьків, виховання в чужій сім'ї); філософські погляди формувалися під впливом ідей Б. Спінози, А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, А. Бергсона, З. Фрейда [33].

У.С. Моем використовував філософські роздуми про різні аспекти людського життя як початкові абзаци своїх оповідать, ілюструючи свої висновки подіями з життя героїв. Яскравою ілюстрацією життєвої філософії автора є оповідання *The Happy Man*. Англійський доктор Стівенс незадоволений життям у своїй країні, оскільки йому не вистачає там світла і кольорів, хоча він має успішну кар'єру і сім'ю. Він вирішує кардинально змінити своє життя і переїхати до сонячної Іспанії, втративши при цьому англійську дружину і хороші доходи від своєї професійної діяльності. Автор зустрічається зі Стівенсом через тривалий час і зовні англійський доктор справляє враження невдахи, оскільки всі традиційні атрибути життєвого успіху відсутні, скоріше навпаки, Стівенс викликає співчуття через своє досить жалюгідне становище. Проте, цей англійський доктор в Іспанії із її яскравим сонцем, яскравими кольорами і достатньою кількістю легкого вина може бути прикладом сучасного дауншифтера, оскільки він абсолютно задоволений і своєю практикою, і житлом, і іспанською дружиною. Він заявляє, що *I wouldn't exchange the life I've had with that of any king in the world* [35].

2.2. Характеристика основних художньо-естетичних принципів у творах У.С. Моема

У творчості У.С. Моема особливе місце займають оповідання, критичний аналіз яких свідчить про те, що творчість письменника слід віднести до представників критичного реалізму. Але слід відзначити, що центральна роль в їхній художній концепції все ж об'єктивно відводиться романам. Якщо бути точним у встановленні хронології, то перший успіх прийшов до Моема в драматургічному жанрі (*Lady Frederick*), а закріпив його невдовзі роман *Of Human Bondage*. Потім були *The Moon and Sixpence* та інші. В перервах між романами створювалися оповідання, що є головним об'єктом дослідження.

Те, що за професією Моем був лікарем, наклало відбиток на його манеру письма: його проза відрізняється чіткістю пластичних образів, високою точністю, які відрізняються підкресленою сухуватістю, відсутністю зайвої описовості. Сам Моем свідчив, що саме лікарська спостережливість, чіпкість до дрібних деталей допомагала йому відокремлювати другорядне від головного в зіткненнях характерів. Варто довіритися визнанням самого письменника, який наголошував, що лікувальна практика розвіяла безліч непотрібних ілюзій. Такого підходу насамперед вимагав малий обсяг оповідань. У той же час Моем ніколи не приховував, що віддав данину роману, перш ніж приступити до створення малих жанрових форм [29].

Моем в малих жанрах – більшою мірою хронікер, який чітко дотримується фактів. Частка природного вимислу на такий стиль письма практично не впливає. Моем пояснював суть розвитку ідеї в підтексті тим, що йому не притаманне зачарування своїми персонажами, на відміну від інших авторів. Наслідком такого переконання письменника стала специфічна, певною мірою, неспішна інтродукція характеру персонажа в оповіданні: спочатку це уявлення тільки однієї, зовнішньої сторони людини або тої соціальної ролі, яку вона відіграє, а потім, після пережитого катарсису, відкривається інша сторона особистості, яка від образу, зверненого назовні, може різко відрізнитися. У деяких оповіданнях підтекст стає особливо очевидним. Це нерідко пов'язано з

прийомом ретардації – навмисної затримки дії. До певного моменту основні якості героя ніяк не проявляються, вони перебувають у ніби підвішеному стані. Письменник сам це стверджував, характеризуючи стан героїв як заморожений оскільки саме це дозволяє тримати напружену увагу читачів.

Моем нерідко починає розповідь як «прихований автор», який володіє усезнанням, але прямо не втручається в хід подій, при цьому він близький до одного з героїв за емоційними, інтелектуальними чи когнітивними реакціями. У фіналі читач вже не обманюється; він розпізнає суть моемовського підтексту і має можливість тверезо оцінювати ту чи іншу ситуацію в її дзеркальному відображенні. Певну роль в створенні підтексту в оповіданнях Моема відіграє природа. Вона певним чином впливає на загальний настрій тієї чи іншої дійової особи [1].

Підтекст не завжди володіє конкретною, тобто прямою номінативною функцією. В ньому може бути виражений іронічний сенс. Помічено, що у Моема гумор може бути як м'яким, так і злим, що межує з сатирою і навіть сарказмом. Аналіз деяких оповідань під характерним кутом зору переконує, що Моему було властиво тонке почуття гумору, розуміння історичного буття в образно-художній тканині тексту, що знайшло відображення в окремих опредметнених деталях. М'який гумор можна помітити в оповіданні *Rain*, в якому автор з тонкою іронією викриває релігійний фанатизм.

Моему притаманна звичка давати оповіданням промовисті назви: «Записка» (упредметнена деталь детективного жанру); «Міраж» (Безцільність прожитого життя); «Щось людське» (Заклик до совісті); «Людина зі шрамом» (Тривожний початок); «Нескорена» (Символ сили і мужності).

2.3. Композиційні та художні особливості новел У.С. Моема

Проблематику оповідань У.С. Моема найчастіше можна віднести до побутової і психологічної сфери, де він проявив себе як майстер відтворення характеру, середовища, місця і часу дії. Для оповідань Моема типовою є єдність змісту і форми, цікавий сюжет і характери персонажів. Сюжети засновані на реальних фактах, як підкреслював сам письменник, є різноманітними за змістом і прагматичні, але не заплутані за інтригою. Складність викладу найчастіше обумовлена взаємодією композиційномовних форм – перехід від розповіді до опису, роздуму, невластивої прямої мови, діалогу. Іноді цей перехід непомітний, невловимий, що сприяє інтеграції тексту. У лінгвістиці тексту таке перемикання різних мовотворчих актів в художній прозі називається контекстно-варіативним членуванням тексту. За своєю структурою контекстно-варіативним членуванням тексту являє собою складне синтаксичне ціле, відображає актуальне смислове членування тексту, зв'язок між складовими якого здійснюється як семантикою слів попереднього висловлювання, так і логіко-смисловими відносинами всього відрізка тексту, наприклад, єдність місця і часу дії. Ця ж функція властива і понадфразовій єдності.

Ці структурні особливості властиві оповіданням У.С. Моема, вони здійснюють прагматичне членування тексту, виходячи з індивідуально-авторського відображення динаміки сюжету, ритмічності оповіді, взаємин персонажів. В оповіданнях Моема помітно тривимірний поділ тексту на початок, середину і кінець, які в структурно-композиційному плані оформлюють сюжет. Така тривимірність, властива розповіді як жанру малої форми, по-різному позначається у філології. З точки зору теорії літератури – це зав'язка, кульмінація, розв'язка сюжету. У структурно-композиційному аналізі оповідань У.С. Моема ми поділяємо принцип, що структурність – невід'ємний атрибут реальноіснуючих об'єктів і систем.

Початок оповідань і його форми: це може бути короткий вступ в формі роздумів, суджень автора за і проти, сумнівів, вирішення яких настає в кінці

оповідань. Такий початок робить читача співрозмовником автора, з яким він ділиться своїми припущеннями. Іноді розповідь починається описом середовища, погоди, тобто фону подій. Є оповідання, які починаються з портрету головних героїв.

Аналіз форм початку оповідань Моема засвідчує, що найчастіше це введення в тему, яке завдяки певним деталям викликає інтерес і бажання прочитати текст до кінця. Діалог для введення нехарактерний, початок – це, як правило, стисла форма звернення письменника до читача, його думки вголос, опис.

Середина розповіді – це певна подія, ситуація, що викликають інтерес автора; це ядро розповіді, воно, як правило, моно тематичне, тут найвиразніше виступає переплетення оповідання, опису та діалогу. Можна стверджувати, що в цій частині у автора превалює діалог, тому розповіді У.С. Моема легко інсценувати.

Кінець оповідань часто набуває форми композиційного обрамлення. В цьому випадку події повертаються до початку, основна ідея якого підтверджується або заперечується заключними фразами. В одних випадках така рамкова конструкція співзвучна початку розповіді, в інших – це авторське резюме, коротка іронічна кінцівка; іноді інтригуючий початок розкривається лише в кінці, але завжди кінцівка – це висновок з яскраво вираженим оціночним змістом [7]. Для підтримання інтересу читачів до сюжету оповідань автор використовував різні стилістичні засоби. Так, оповідання *The Unconquered* містить паралельно перипетію як неочікуваний розвиток описуваних подій (абсолютно незрозумілий для Ганса і батьків вчинок Аннет) і анагнориз як раптове з'ясування героями обставин подій (певний шок Ганса і батьків при появі в будинку Аннет в мокрому одязі і без дитини) [61],

Особливостями художнього стилю У.С. Моема можна вважати образність його мови та в основному біографічність його творів. Окремі оповідання Моема містять біографічні факти з життя письменника, всі його персонажі представлені автором в певному ракурсі, читачеві завжди зрозуміле авторське

ставлення до них. Досить часто У.С. Моем пропонує читачам познайомитися зі складними життєвими ситуаціями, де просто неможливо виокремити позитивних та негативних героїв. Пропонуємо розглянути такі життєві обставини на прикладі двох оповідань автора – *A Friend in Neeed* та *The Ant and the Grasshopper*. В історії *A Friend in Neeed* двоє чоловіків на прізвище Бертон мають приблизно однакові стартові можливості в житті, мають певні статки і можуть продовжувати примножувати свої капітали і насолоджуватися життям, приносячи при цьому користь оточуючим. Але життєві шляхи героїв розходяться, один з них стає успішним бізнесменом, тоді як інший перетворюється у заядлого картяра і поступово програє всі свої статки, перетворюючись у жебрака зі зруйнованим здоров'ям. Він приходить до свого успішного тезки з проханням дати йому хоча б якусь роботу за мінімальну плату. При цьому, він зовсім не згадує свою освіту і здобуту професію. Він лише заявляє про свої успіхи у плаванні ще у студентські роки. Успішний Бертон пропонує йому перепливти дуже складну протоку, усвідомлюючи смертельну небезпеку для пловця у вкрай поганій фізичній формі. Картяр Бертон потонує, а бізнесмен Бертон виправдався відсутністю вакансій: 'Well, I hadn't got a vacancy in my office at the moment'. Традиційно, особливо у слов'янському менталітеті, жаліти невдах і хворих. Але Моем не виправдовує жодного зі своїх героїв. Перший дійсно не повинен був рятувати другого, який власними руками зруйнував своє здоров'я і життя. Все виявляється складним і неоднозначним, автор пропонує читачам дійти висновку, що люди самі відповідальні за свої вчинки, їм дійсно ніхто нічого не винен [36]. Історія *The Ant and the Grasshopper* пропонує читачам познайомитися з двома братами, які теж обирають різні життєві цінності і шляхи. Вони були виховані в одній родині і на однакових життєвих принципах. Джордж стає працьовитим банкіром, вірним чоловіком і найкращим батьком для своїх доньок, мріючи про досить скромне та спокійне життя на пенсії після багатьох років роботи. В той же час Том розважається всіма можливими способами у найдорожчих містах Європи, шантажуючи працьовитого брата і отримуючи від нього гроші на

розваги [20]. Врешті-решт він заручається зі старою багатою жінкою, яка помирає і залишає йому у спадок всю нерухомість, яхту і солідний банківський рахунок. Джордж дізнається про це і його люті немає меж, при цьому автор-оповідач спокійно приймав запрошення на вечірки Тома. Моем на початку оповідання згадує класичну байку Езопа про працювиту мурашу і легковажного коника. Автор наголошує на ідеї, що людина не має бути обмеженою лише тяжкою працею, інакше вона стає ілюстрацією до прислів'я *All work and no play makes Jack a dull boy*. І знову неможливо виділити позитивного і негативного героя, хоча, суспільство більш схильно схвалювати тяжку працю Джорджа, вкладаючи в його уста фразу *"It's not fair. Damn it, it's not fair"*. Але автор імпліцитно наголошує, що життя має бути не лише тяжким, але цікавим і приємним, хоча б частково [37].

Оповідання *The Outstation* наочно демонструє ставлення Моема до своїх героїв, коли Містер Ворбертон не може викликати у читача жодної позитивної емоції, будучи уособленням снобізму як типово англійського соціального явища. Історія стосунків Містера Ворбертона і його помічника Купера є яскравим прикладом динамічного конфлікту між персонажами і його трагічної розв'язки. Купер з'явився у віддаленому форті і зразу ж почав порушувати усталені правила проживання там, встановлені Містером Ворбертоном. Він порушив дрескод під час першої спільної вечері, коли дозволив собі вийти в шортах, тоді як господар був вдягнений у смокінг. Купер самовільно відкрив пошту і перечитав всі газети разом, тоді як начальник робив все відповідно до дат на газетах, з єдиною поправкою на зміщення термінів через довгу доставку поштою. Містер Ворбертон був неправий у своїх жорстких правилах, але Купер продемонстрував свою неповагу до правил дому, до якого він прибув, також не погоджуючись на жоден компроміс. Протистояння закінчилося смертю Купера від купленого ним ножа, яким скористався місцевий слуга, щоб заспокоїти і догодити своєму хазяїну, повернувши мир у форт. Реакцією Містера Ворбертона було відчуття полегшення і повернення апетиту:

"A great burden had been lifted from his shoulders."

“Mr. Warburton did what was immediately necessary. With set face he gave orders. His words were short and peremptory. Then he went back to the Fort. He shaved and had his bath, dressed and went into the dining-room. By the side of his plate The Times in its wrapper lay waiting for him. He helped himself to some fruit. The head-boy poured out his tea while the second handed him a dish of eggs. Mr. Warburton ate with a good appetite.” [38].

Висновки до розділу 2

Проза С. Моема відрізняється чіткістю пластичних образів з високою точністю, які відрізняються підкресленою суховатістю, відсутністю зайвої описовості. На думку автора вплинули доленосні моменти біографії (життя у Франції, смерть батьків, виховання в чужій сім'ї); філософські погляди формувалися під впливом ідей Б. Спінози, А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, А. Бергсона, З. Фрейда. У.С. Моем використовував філософські роздуми про різні аспекти людського життя як початкові абзаци своїх оповідань, ілюструючи свої висновки подіями з життя героїв. Моему притаманна звичка давати оповіданням промовисті назви .

Побудова оповідань Моема традиційна: зав'язка, кульмінація, розв'язка сюжету. У структурно-композиційному аналізі оповідань головним є принцип, що структурність – невід'ємний атрибут реальноіснуючих об'єктів і систем. Початок оповідань і його форми можуть бути різноманітними: короткий вступ в формі роздумів, суджень автора за і проти, сумнівів, вирішення яких настає в кінці оповідань, перетворюючи читача у співрозмовника автора, з яким він ділиться своїми припущеннями. Іноді розповідь починається описом середовища, погоди, тобто фону подій або портрету головних героїв. Особливостями художнього стилю У.С. Моема можна вважати образність його мови та в основному біографічність його творів.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ СЕНСУ ЖИТТЯ ГЕРОЇВ СОМЕРСЕТА МОЕМА

3.1. Професіоналізм як сенс життя героїв С. Моема

Людське життя багатоаспектне, серед них важливу роль відіграє професійна діяльність та її висока якість. Проте, професіоналізм не може бути виключним сенсом життя людини і видатний англійський письменник Сомерсет Моем у своїх творах аналізує цю проблему. Спробуємо проаналізувати професійну діяльність героїв творів Сомерсета Моема як сенсу їхнього життя. За свою довгу літературну кар'єру С. Моем створив велику кількість образів, які не втрачають своєї актуальності. Різноманіття характерів, типів, конфліктів добра і зла, страшного і смішного зробили твори Моема широко відомими та актуальними донині, безвідносно географії, оскільки людські цінності є універсальними. Романи Сомерсета написані в блискучій манері. Через відносини головних героїв, їх мрії, прагнення, чітко простежується філософсько-художній аналіз вічних тем життя: любов, смерть, сутність життя і краси, призначення мистецтва [6].

Моем в своїх творах знаходив вічні цінності, які могли надати сенс життя кожної окремо взятої людини. До вічних істин він приходить завдяки своєму багатому життєвому досвіду. Так само і його персонажі самотійно осягають сенс життя, справедливість або жорстокість реального життя. Висновки, до яких приходить Моем, не є відкриттям, проте, виражені в неповторному стилі письменника вони є читачеві в новому світлі. Сомерсет Моем відомий також завдяки простоті свого стилю, однак, набагато більше значення мали підняті автором проблеми. Моем задавався питаннями, які вимагали від читача власної інтелектуальної роботи. Незважаючи на те, що автор вважав себе скептиком і стверджував, що люди йому байдужі і нічого хорошого від них не чекав, він був у край чутливим до прекрасних проявів людини і ставив доброту і милосердя понад усе. Професіоналізм людини – серед її чеснот, оскільки в сучасному світі з його розподілом праці життя багатьох людей залежить від

рівня професіональних якостей тих, за чийми послугами вони звертаються. Оскільки першою професією автора була медицина, то професійна діяльність лікарів досить часто вплетена в твори Моема [4].

У своїх роботах Моем піднімає важливі соціальні питання того часу, показуючи психологію сучасної йому (але, як виявляється, і нам) людини, яка намагається знайти рішення насущних проблем. Роман *Theatre* розповідає про життя знаменитої актриси Джулії Ламберт, яка мала любовну історію з молодим клерком Томом. Її життя – це театр, не тільки на сцені, а й у реальній дійсності.

С. Моем приділяє багато уваги опису професійних якостей Джулії Ламберт, її становленню як актриси, її наставникам, її таланту та ставленню до акторського ремесла. Всі відібрані нами цитати яскраво ілюструють масштаб таланту головної героїні.

“Jane Taitbout must always have been a very stagy actress, but she taught Julia to articulate with extreme distinctness, she taught her how to walk and how to hold herself, she taught her not to be afraid of her own voice, and she made deliberate that wonderful sense of timing which Julia had by instinct and which afterwards was one of her greatest gifts.” [39, с. 15]

“If you haven’t got the gift no one can give it to you, but if you have you can be taught how to use it.” [39, с. 16]

“Actors are rotten, not parts.” [39, с. 16]

“Julia let none of her feelings appear on her face. Her manner was wonderfully casual; she might have been talking of the fall of empires or the death of kings.” [39, с. 133]

Чоловік Джулії Майкл у розмові з Доллі де Вріз про її інтрижку з молодим чоловіком Томом впевнено (знаючи дуже добре акторів та театральне середовище зсередини) визначає суть професійного успіху акторів на прикладі своєї дружини. Він говорить, що акторська професія вимагає повної самовіддачі, на щось інше у акторів просто не вистачає часу.

“Sublimation. That's it. I often think that's what's made her such a great actress. Acting's a whole time job and if you want to be really good you've got to give your whole self to it. I'm so impatient with the public who think actors and actresses lead a devil of a life. We haven't got the time for that sort of nonsense.” [39, с. 135]

При цьому читачі усвідомлюють, що Джулія знаходить час і на особисте життя, наприклад, на любовну інтрижку з Томом. Хоча, автор постійно підводить читачів до думки, що все в житті головної героїні пронизано театром і лицедійством.

Знаменита фраза про паузу, яка відома широкому загалу, є серед золотих правил успішності акторської професії. При цьому, Джулія вміє використовувати його не лише на сцені, а і в житті (не слід забувати, що акторство тонко переплетене з усіма аспектами життя героїні).

“Never pause unless you have a reason for it, but when you pause, pause as long as you can.” [39, с. 15]

Син Джулії Роджер бачив зворотню сторону таланту своєї матері. Він постійно спостерігав знамениту актрису в її численних абсолютно різноманітних ролях, причому не лише на сцені, але і в житті. Роджер зауважував, що вона завжди грає, ця звичка стала її другою натурою. Проблемою сина було те, що він боявся просто втратити матір серед її ролей, знайти пустоту в кімнаті, куди вона зайшла. Таким чином, можна говорити про першочерговість професіоналізму перед всіма іншими аспектами життя актриси.

Твір *The Painted Veil* – це роман про силу любовної притягальності, подолання її та про труднощі становлення душі і характеру. Бактеріолог Уолтер Фейн приїздить до китайського міста боротися з епідемією холери, куди привозить і свою дружину Кетрін, сподіваючись помститися їй за її любовний зв'язок із іншим чоловіком. Але і тут С. Моем нагадує про важливість професійної активності взагалі та високого професіоналізму в житті героя, зокрема. Уолтер Фейн вирішує проблеми свого особистого життя через

професію. Причому, автор вкладає в свідомість читача основну ідею про те, що будь-яка професійна діяльність має виконуватися з любов'ю, щоб вона була ефективною.

“Remember that it is nothing to do your duty, that is demanded of you and is no more meritorious than to wash your hands when they are dirty; the only thing that counts is the love of duty; when love and duty are one, then grace is in you and you will enjoy a happiness which passes all understanding.” [40, с. 239]

Професійна діяльність як єдиний сенс людського життя (без друзів, родини, хобі чи розваг, відпочинку як такого) є лейтмотивом оповідання С. Моема *Mayhew*. На початку автор захоплено говорить про райдужні кар'єрні перспективи головного героя, який, за задумом автора, має сприйматися читачами як цілком позитивний та викликати повагу.

“I never met a more interesting man than Mayhew. He was a lawyer in Detroit. He was an able and a successful one. By the time he was thirty-five he had a large and a lucrative practice, he had amassed a competence, and he stood on the threshold of a distinguished career. He had an acute brain, an attractive personality, and uprightness. There was no reason why he should not become, financially or politically, a power in the land.” [41]

Автор і далі говорить про професійну активність героя після різкої зміни сфери його діяльності і місця проживання, після переїзду на грецький острів. Про високі стандарти головного героя в будь-якій діяльності, яку він виконував, свідчать фрази автора про зібрану Мейхью багату бібліотеку, його звичку до швидкого читання та готовності працювати багато і наполегливо над досягненням своєї нової мети.

“He began to collect books and soon he had an immense library. His legal training had taught him to read quickly.” “He worked harder than he had ever worked in Detroit.” [41]

Бажання Мейхью самостійно опановувати нові знання і ставати професіоналом в інших галузях знань не може не викликати повагу.

“He was widely read now, not only in history, but in philosophy and science; and he was a skillful controversialist, quick, logical, and incisive.” [41]

Головний герой, напевно, прагнув слави великого історика і мав всі підстави для цього. Фраза автора про видатних істориків-дослідників Римської імперії – британця Едварда Гіббона («Історія занепаду та загибелі Римської імперії») та німця Теодора Моммзена («Римська історія») – свідчить про безнадійно втрачені можливості Мейхью.

“Vain was an ambition, surely not an ignoble one, to set his name beside those of Gibbon and Mommsen.” [41]

Водночас, імпліцитно читається, що нікого, крім самого головного героя, звинувачувати в такому фіналі його життєвої історії не можна. Професійна діяльність будь-якої людини може бути основним сенсом її життя, але не єдиним. Як мінімум, здоров'я та піклування про нього теж мають бути важливими. Ще однією очевидною, хоча і не озвученою автором проблемою, є спілкування, яке на острові було зведено героєм Моема до вимушеного мінімуму, хоча почалася вся ця історія з досить активного спілкування Мейхью у великому місті з друзями.

Професіоналізм головного героя оповідання *Mr. Know-All* Містера Келада став причиною сімейних проблем родини Ремзі. Містер Келада спершу справив на пасажирів лайнера досить негативне враження, оскільки він належав до іншої культури, був нестриманим у манері говорити, виражати свої емоції і професійні судження. Тому його твердження про дорогі натуральні перли на шії Місіс Ремзі залишилося без уваги, оскільки сама жінка заявила, що то були дешеві штусні перлини. Проте в кінці оповідання Місіс Ремзі зізнається, що перли такі натуральні і дорогі і вони є подарунком від її коханця. Містер Всезнайка таки підтвердив свій рівень професіонала по дорогоцінним камінням, хоча ситуація серед пасажирів була непростою, оскільки *No one likes being made to look a perfect damned fool*” [42].

Отже, на основі проведеного нами дослідження можна зробити висновок про важливість професійної діяльності в житті героїв творів Сомерсета Моема

та її високої якості як одного з аспектів сенсу життя людини. При цьому автор наголошує, що життя має багато аспектів і омежувати сенс життя лише професійними якостями не варто.

3.2. Романтичні почуття як основа життєвої філософії героїв С. Моєма

Творчість видатного англійського письменника ХХ століття У.С. Моєма викликає постійний читацький інтерес та привертає увагу дослідників його творчого доробку, який складається з десятків романів і п'єс та сотень оповідань, присвячених життю представників різних верств британського суспільства та мешканців британських колоній в Азії. Автор аналізує різні аспекти життя своїх героїв, в тому числі професійні та особисті. Тема кохання та романтичних стосунків літературних героїв У.С. Моєма є широкою і вартою аналізу в своєму різноманітті проявів. Для нашого аналізу було відібрано декілька оповідань У.С. Моєма та роман, що дасть можливість виявити певні закономірності та прослідкувати відмінності у баченні романтичних стосунків окремими героями. Вважаємо за потрібне проаналізувати твори У.С. Моєма з елементами опису ліричних та романтичних стосунків героїв та систематизувати аналіз таких проявів та ставлення автора до них.

Багатий літературний спадок У.С. Моєма як в оригіналі, так і в численних перекладах на російську та українську мову, був предметом дослідження низки літературознавчих робіт науковців різних країн. Публікації містять матеріали щодо різних аспектів життя британського суспільства та колоній Великої Британії, серед яких можна прослідкувати різноманітні прояви романтичних почуттів, висвітлених автором відповідно до власної системи життєвих цінностей. Так, серед науковців, що досліджували особистісні стосунки героїв У.С. Моєма, слід згадати І. Влодавську, О. Вошину, Н. Дьяконову, Д. Жантієву, А. Іріолову, А. Кертіса, Дж. Вайтхеда, Р. Колдера, І. Левидову, М. Мураоку, О. Пивоварову, В. Скороденко та інших.

Доречно почати аналіз романтичних стосунків героїв творів У.С. Моєма з класифікації авторської репрезентації теми ліричних почуттів на кохання,

закоханість та маніпуляцію почуттями інших, адже всі ці групи героїв можна легко від слідкувати у творах видатного письменника.

Героїня оповідання *The Human Element* ламає всі стереотипи життя вищих верств британського суспільства, віддаючи перевагу справжньому кохання та звичайному жіночому щастю перед нормами суспільної моралі. Британські традиції суспільного життя розглядали Хамфрі Каррутерса як ідеального чоловіка для типової англійської жінки, що мріє про підвищення свого статусу у суспільстві, оскільки він мав мужню зовнішність, гідне походження і освіту, був досить заможним і мав дипломатичну та письменницьку кар'єру. Отже, в очах більшості жінок він був справжньою мрією для шлюбу. Проте, головна героїня оповідання Бетті Веллдон-Бернс не погоджувалася із загальноприйнятими нормами і рішуче боролася за свої справжні почуття і щастя, при цьому зробивши дуже нещасним Хамфрі Каррутерса, який марно декілька разів пропонував їй свою руку і серце. Весь цей час Бетті була задоволена своїм тихим щастям із нецікавим та недостойним її (за суспільними мірками) водієм. Слід зауважити, що Бетті пожертвувала світським життям з усіма його розвагами у столиці заради тихого сімейного щастя на віддаленому острові. Сліпе ж дотримання норм суспільної моралі Каррутерсом викликає здивування, оскільки його цілком щире бажання врятувати репутацію Бетті остаточно зіпсувало його задоволення від життя і вилилося у скарги на своє нещастя малознайомій людині. Таким чином автор висловлює власне неповажне ставлення до норм вікторіанської моралі [43].

Ще однією жертвою суспільної моралі стала героїня оповідання *The Round Dozen* Міс Порчестер, яка провела майже все своє життя самотньо, поруч із своїми старими родичами лише через те, що правила поведінки для молодої жінки в британському суспільстві були надто жорсткими, при цьому обмежень для втручання суспільства в особисте життя окремих його членів було або вкрай мало, або не існувало взагалі. І лише сміливі і мужні люди могли протистояти такому свавіллю і боротися за свої почуття. Міс Порчестер вийшла заміж, обвінчавшись у церкві, у віці за п'ятдесят, коли суспільна мораль

остаточно приписала їй статус старої діви. Але таке бажання простого жіночого щастя дорого коштувало, оскільки чоловік виявився злодієм, що полює на капітали своїх численних дружин. Такий бізнес став можливим саме завдяки жорстким обмеженням для жінок будувати свої стосунки за покликом серця, а не безжальної суспільної моралі. Мортімер Елліс пояснює успіх дюжини своїх одружень саме своїм розумінням жіночих потреб у шлюбі: “Safety first. And then – attention. I’ve got what every woman wants. Poise. And the proof is, I’ve made every one of my wives happy” [44]. Тональність автора підтверджує, що осуду таких вчинків своїх героїв У.С. Моем не збирається демонструвати, оскільки людські почуття та емоції, особисте щастя важливіші за холодні норми моралі, якщо їхнє порушення не втручається в особисті межі оточуючих.

Героїня оповідання *The Creative Impulse* Місіс Альберт Форестер була відомою письменницею, яка вела насичене світське життя, хоча книжки її не продавалися і не приносили прибутку. Зате вони жваво обговорювалися в колі її пихатих друзів, яких Місіс Форестер регулярно запрошувала на розкішні обіди. При цьому вся компанія зверхньо ставилася до чоловіка знаменитості, насолоджуючись смачними стравами за його гроші. Видимість щасливої родини зникла, коли вся компанія дізналася, що Містер Форестер вирішив покинути письменницю, з якою йому було просто нецікаво і чиї книжки були нудними і переїхати до їхньої кухарки. Для жружини не стала проблемою втрата романтичних почуттів чоловіка, її цікавила лише суспільна думка щодо таких змін в її житті. Друзі порадили їй повернути чоловіка у будь-який спосіб, і Місіс Форестер змушена була поїхати і спробувати повернути чоловіка. У відповідь вона почула спокійні слова:

“You’re a good woman in your way, but you don’t suit me. You are literary and I’m not. You’re artistic and I’m not”.

Місіс Форестер була несинтементальною жінкою і перетворила свою поразку в романтичних стосунках в літературний успіх, заявивши друзям про намір писати детективи [45].

Чоловічий шовінізм як найвищий вияв егоїзму в особистих стосунках описаний автором в оповіданні *The Man with the Scar*. Виходець із Південної Америки, носій норм своєї культури та моралі був засуджений до страти за свою антидержавну діяльність. Перед стратою на світанку засуджених спитали про їхнє останнє бажання і головний герой попросив про зустріч зі своєю дружиною, яка чекала біля дверей в'язниці. Зустріч відбулася і після палкого поцілунку чоловік зарізав дружину, пояснивши таку жорстокість своїм коханням до неї: "Why did you do it?" asked the general. "I loved her." [46] Вочевидь, він зовсім не бачив можливості для дружини бути щасливою без нього. При цьому, без відповіді залишається питання про бачення жінкою свого щастя і її згоду на такий розвиток подій. При цьому, автор говорить про лицемірство головного героя. Адже генералу, який керував стратою повстанців, сподобався вчинок «мужнього» сеньйора і він помилював ревнивця, що позбавив жінку права на життя без жодних сумнівів.

Конфлікт чоловічого і жіночого ставлення до романтичних почуттів і сімейних стосунків та різні їх інтерпретації можна прослідкувати в оповіданні *The Force of Circumstance* де майже ідилічний початок поступово переходить в досить трагічний фінал для молодого подружжя. Головний герой потрапив на роботу в колонії у дуже молодому віці, йому було самотньо вечорами і старший родич порадив йому взяти в будинок місцеву дівчину. Веселі вечори не були нічим серйозним для хлопця, оскільки місцеві традиції дозволяли білим чоловікам вільно жити з місцевими дівчатами, заводити з ними дітей, але без будь-яких серйозних зобов'язань. Просунувшись по службі і ставши старшим, чоловік вирішив їхати до Англії і шукати там справжню дружину, яка за час відпустки закохалася в нього і приїхала в колонію господинею дому. Дружині подобалася нова роль, тихе сімейне життя здавалося щасливим, але колишня місцева дружина чоловіка почала шантажувати його і вся правда про колишню сім'ю і дітей стали відомі офіційній господині дому. Жінка намагалася зберегти сімейне життя, проте думки про іншу дружину і дітей виявилися неприйнятними і вона змушена була повернутися до Англії [28]. Місцева

дружина з дітьми тим часом повернулася до звичного їй будинку. Нетривіальність ситуації полягає в тому, що жінки борються за право на сімейне щастя, тоді як чоловік пасивно сприймає силу життєвих обставин, не проявляючи бажання чинити навіть мінімальний спротив, проявивши свою слабкість [47].

Крайній ступінь конфлікту між чоловічим і жіночим ставленням до інституту шлюбу, що імпліцитно включає романтичні стосунки, показаний С. Моемом в оповіданні *The Escape*. Головний герой Роджер Черінг закохується в слабку на перший погляд жінку Рут Барлоу, яка, наче б то потребує чоловічого захисту і підтримки. Вона – двічі вдова, але не може існувати самотійно у жорстокому світі. Закохавшись, Роджерс Черінг готовий одружуватися, але історія їхніх стосунків приводить до ситуації, коли чари Рут Барлоу розвіюються і чоловік у неї більше не закоханий. Він намагається всілякими способами уникнути шлюбу, тоді як жінка прикладає максимум зусиль для чергового здобуття статусу заміжньої. Будучи розумним чоловіком і усвідомлюючи неможливість досягти своєї мети традиційними способами, Роджер Черінг створює ситуацію безкінечного виснажливого вибору ідеального будинку для майбутнього подружнього життя як умову шлюбу. При цьому цілком очевидно, що за бажання завжди можна знайти недоліки в будь-якому помешканні. Нарешті, після тривалого часу, чоловік переміг, оскільки жінка погодилася вийти заміж за іншого, який був готовий погодитися на шлюб із нею без жодних умов: *I have found someone... and I am going to be married to him today*. Таким чином, романтичні стосунки героїв досить швидко перетворилися в їхнє протистояння, в якому жінка була приречена на поразку [48].

Головний герой роману *The Painted Veil* тісно переплітає свою професійну діяльність із особистими почуттями, що в кінцевому підсумку вартує йому життя. Талановитий лікар, який дізнався про зраду своєї дружини, вирішує їхати в Китай, де лютує спалах небезпечної хвороби, яка щодня забирає життя місцевих жителів. Але умовою для прощення дружини є її поїздка до Китаю разом з чоловіком. Спробу лікаря маніпулятивно вирішити

свою особисту проблему через професію і втягнути дружину (якою б не була її провина) в життя в центрі епідемії не можна розглядати як гуманний вчинок, хоча свої лікарські обов'язки він виконував сумлінно і з великою самопожертвою. Проте, життя виявилось жорстоким до нього і, як результат, він не виконав до кінця свої професійні завдання, при цьому, особисті проблеми лише поглибилися [40]. Навряд чи можна отримати задоволення від страждань інших, втративши власне життя. В авторських описах ситуації імпліцитно присутня ідея про цінність людського життя і недозволенність маніпулювати ним з метою досягти певних особистих цілей, часом, дуже егоїстичних і дріб'язкових. При цьому, вільне на перший погляд право розпоряджатися власним життям, стає абсолютно неприйнятним у випадку чужого життя, навіть якщо воно належить коханій людині.

На нашу думку, вершиною романтичних почуттів героїв творів У.С. Моема є драма, що розгорнулася у санаторії для безнадійно хворих на туберкульоз (*Sanatorium*). Навіть знаючи про швидке наближення смерті, маючи серйозне попередження про негативні наслідки одруження та подружнього життя, головні герої оповідання готові на самопожертву заради романтики кохання:

“If she marries, if she attempts to live an ordinary life, the foci of infection may very well light up again, and what the results of that may be no one can foretell. So far as you are concerned, Templeton, I can put it even more shortly. You’ve seen the X–ray photos yourself. Your lungs are riddled with tubercle. If you marry you’ll be dead in six months”. [57, с. 554–555]

Реакція справжніх закоханих викликає повагу і захоплення інших жителів санаторію, оскільки їхні емоції виявилися надзвичайно життєствердними, вони світилися від щастя:

“They went as they had come, hand in hand; Ivy was crying softly. No one knew what they said to one another; but when they came in to luncheon they were radiant. They told Ashenden and Chester that they were going to be married as soon as they could get a licence”. [57, с. 555]

При цьому, кохання Джорджа та Айві стає певною мірою порятунком для сімейних стосунків іншого героя, Містера Честера. Середньостатистичний громадянин, що раптово заразився туберкульозом, до того ненавидів свою дружину через те, що вона залишалася здоровою:

“It was moving to see the eagerness with which Henry Chester looked forward to his wife’s arrival; but it was strange to notice that once she had come he seemed less pleased than one would have expected”.

Слова дружини, сказані головному герою оповідання, підтверджують неоднозначне ставлення Містера Честера до своєї хвороби і близьких йому людей:

“You see, he resents it so terribly that he’s ill and I’m well. He’s afraid he’s going to die and he hates me because I’m going to live”. [57, с. 547]

“It’s madness”. [57, с. 554]

Але запрошення від Айві для дружини Містера Честера на весілля змусило його подивитися на ситуацію іншими очима, переглянути своє ставлення до близьких людей, які насправді любили його.

Наступний уривок з цього оповідання можна розглядати як гімн кохання та його силі впливу на життя не лише закоханих, але і оточуючих:

“Even the dullest were moved at the thought of these two persons who loved one another so much that they were prepared to sacrifice their lives. A spirit of kindness and good will descended on the sanatorium: people who hadn’t been speaking spoke to one another again; others forgot for a brief space their own anxieties. Everyone seemed to share in the happiness of the happy pair. And it was not only the spring that filled those sick hearts with new hope, the great love that had taken possession of the man and the girl seemed to spread its effulgence on all that came near them” [57, с. 555].

Отже, проведений аналіз окремих оповідань та романів У.С. Моєма дає підстави стверджувати, що автор сприймає життя як цінний дар і засуджує маніпулювання правом безвідповідально розпоряджатися ним для досягнення певних цілей. При цьому, особисте щастя героїв не повинно обумовлюватися

суворими нормами суспільної моралі за умови невтручання людини в особистий простір інших. Висновок автора полягає в тому, що кожен має право бути щирим у своїх почуттях і щасливим, незважаючи на життєві обставини.

3.3. Суспільна мораль як наріжний камінь філософії героїв С. Моема

Творчість У.С. Моема пронизана темою суспільної моралі в житті його героїв, її роллю, як позитивною, так і негативною. Мораль є наріжним каменем у врегулюванні суспільних відносин, вона впорядковує життя окремих громадян і цілих спільнот. Більшість моральних правил поведінки витікають з Біблії, особливо у релігійних суспільствах, подібних до Англії XIX століття з її панівною вікторіанською мораллю. Проте, часто слідування моральним імперативам ламало долі людей, оскільки правила були занадто жорсткими і негативно впливали на особисте щастя героїв У.С. Моема [31]. Так, героїня оповідання *The Unconquered* потрапляє в непросту ситуацію, коли моральні устої її батьків входять у жорстке протиріччя з її світосприйняттям, причому в історію вплітаються і моральні правила представників інших народів [67]. Події відбуваються у французькій провінції під час Другої світової війни. Молода вчителька Аннетта живе на фермі своїх батьків і туди потрапляє німецький солдат Ганс, який на правах окупанта користується силою і гвалтує дівчину. Його моральні норми допускають таку можливість, оскільки він сильний і гарної зовнішності, всі дівчата на окупованих територіях мають мріяти про такого чоловіка і батька для своєї дитини. Пізніше виявляється, що Ганс досить добрий чоловік, він регулярно відвідує батьків Аннетти на фермі, привозить їм подарунки і продукти. Моральні правила батьків дівчини дозволяють їм приймати ці подарунки, незважаючи на зґвалтування і смерть їхнього сина від рук німців. Вони дивляться на ситуацію прагматично, адже батьку Аннетти потрібні молоді робочі руки на фермі, вони не заперечують мати онука, навіть від німецького солдата. Батьки всіма способами намагаються переконати доньку, що нічого страшного у такому мезальянсі нема. Аннетта не

погоджується з батьками і всіляко уникає Ганса під час його візитів на ферму, але батьки розуміють безвихідне становище доньки. Проте дівчина не може змиритися зі смертю брата, окупацією її країни і вона не може прийняти дитину. Після пологів, коли батьки раділи появі онука, вона втопила дитину у струмку, оскільки її моральні принципи виявилися вирішальними, на відміну від батьківської поступливості [49].

Справжня моральна драма, що залучає і романтичні почуття в любовному трикутнику, і проблему обґрунтованості шантажу для досягнення власних цілей, і роль грошей в житті людини, і допустимість неправдивих свідчень у суді, і лицемірність світу англійців у своїх колоніях, розгортається в оповіданні *The Letter*. Адвокат головної героїні на словах підтверджує верховенство права:

“The law is the law. After all, she confesses that she killed the man. It is terrible, and I’m dreadfully sorry for both you and her.” [57, с. 862]

При цьому він погоджується на виконання умов шантажистів із місцевих жителів, які, у свою чергу, добре усвідомлюють подвійні стандарти і лицемірство представників метрополії. Жінку, яка в пориві гніву вбила свого колишнього коханця, з яким довгі роки обманювала свого чоловіка, цікавить не відповідальність за свої вчинки, а порятунок життя, будь-якою ціною. І вона проявляє холоднокривність, ховаючи під маскою благородної леді звичайну мораль злочинця і вбивці:

“‘You don’t think they’d hang me?’ She had fainted. ‘You won’t let them hang me,’ she whispered.

She began to cry, hysterically...

Her courage was amazing. He could see the effort she made to regain her self-control, and soon she was once more calm” [57, с. 874].

Головна героїня цинічно заявляє адвокату, що чоловік віддасть всі свої зароблені тяжкою працею гроші для порятунку її життя, оскільки досі кохає її, вона готова гратися з почуттями інших цілком спокійно:

“‘He’s in love with me still. He would make any sacrifice to save me.

‘Mr Crosbie will certainly pay it rather than see his wife hanged, sir.’” [57, с. 875]

Моральність чоловіка теж викликає сумніви, оскільки він врешті погоджується заплатити велику суму грошей місцевим шантажистам і обдурити суд задля збереження життя безчесної дружини. Єдиною його вимогою є збереження ним записки як найважливішого доказу злочину дружини, мотивуючи це тим, що вона йому дорого обійшлася. Докори сумління не мучать ні представників колонізаторів, ні колонізованих ними місцевих жителів:

“‘No, I’m going to keep it myself. It’s cost me enough money.’

‘Keep it.’” [57, с. 880]

Трагічна історія головної героїні оповідання *Before the Party* теж обумовлена жорстким слідуванням моральним устоям тогочасного англійського суспільства. Донька родини Скіннерів Кетлін повинна була підкоритися моральним правилам для англійських дівчат, відповідно до яких вони мусять бути заміжними за будь-яку ціну і зберігати шлюб, оскільки сімейні стосунки освячені церквою і вони не можуть бути розірвані ні за яких обставин. При цьому батьки готові зберігати зовнішні правила пристойності, навіть розуміючи, що їхня донька була нещасною в шлюбі, який вони схвалили. Навіть щастя і спокій їхньої онуки не можуть завадити їм зберігати зовнішній спокій і хвалитися сусідам і друзям своїм успішним і солідним зятем. За годину до світського заходу Кетлін вирішує розповісти батькам про своє жахливе заміжнє життя на Борнео і про справжню причину смерті свого чоловіка. При цьому мати спокійно вдягає на вечірку прикраси, подаровані покійним зятем, оскільки “it would have hurt her son-in-law’s feelings”. Насправді, їй просто подобаються ті пір’їни екзотичних птахів і вона хоче хвалитися ними перед іншими гостями. Найстрашніше відбувається, коли розповідь доньки про те, що вона вбила свого чоловіка-алкоголіка через неможливість далі жити з ним викликає досить дивну реакцію батьків, які скаржаться, що вони не можуть жити з такою інформацією і краще б Кетлін було тримати її при собі.

”I ought never to have been told. I think it was most selfish of you”.

Батьківські почуття, співчуття доньці не входять в моральні правила родини. Для них головне – зберегти зовнішню пристойність і не дати можливості цій жахливій інформації поширитися серед їхніх друзів і знайомих, лицемірство і подвійні стандарти є для них нормою [50].

Моральні норми героїв оповідання *A Man with a Conscience* викликають безліч питань з точки зору релігійних норм моралі загальнолюдських цінностей. Любовний трикутник за участю Жана, Рірі і Марії-Луїзи було зруйновано найжахливішим із усіх можливих способів, ціною життя двох його учасників. Жан, який відбуває тюремний термін за вбивство власної дружини, спокійно говорить про екстраординарну подію, оскільки його моральні правила дозволяють такі вчинки, причому, він зауважує наявність у нього совісті, адже Моем виніс це визначення в назву оповідання даремно. Жан пояснив автору, що він зрадив свого друга через меркантильне бажання одружитися з небідною дівчиною, яка навіть не викликала в нього палких почуттів. Просто партія для одруження здалася йому вигідною і зручною. Друг Рірі змушений був через наклеп на нього Жана поїхати працювати в небезпечну країну, захворів там і помер. Жан недовго радів сімейному щастю, оскільки вигідна наречена виявилася нецікавою, нерозумною і дратувала Жана своїми манерами. Коли вона нагадала в розмові про покійного Рірі, чоловік вбив її гантелею, з якою він займався фізичними вправами. При цьому, Жан робить висновок, що після звільнення він більше не керуватиметься почуттями при одруженні, а лише холодним розрахунком:

“But next time I marry, I shan’t marry for love. I shall marry for money” [51].

Моральні норми головної героїні оповідання *Louise* дозволяють їй маніпулювати людьми, перш за все, близькими, користуючись своїми егоїстичними інтересами. Луїза народилася тендітною і слабкою на вигляд, і всі лікарі пророкували їй недовге життя через її проблеми зі здоров’ям. Проте, вона вдало виходила заміж двічі, двічі ставала вдовою, переживши обох чоловіків, які старанно дбали про спокій і здоров’я Луїзи, через що і позбулися життя,

рятуючи і оберігаючи слабку дружину. Вона народила і виростила доньку, але нею теж вдало маніпулювала, погрожуючи власною смертю у всіх випадках, коли обставини її не влаштовували. Донька любила і жаліла матір і постійно підкорялася її волі, живучи за її правилами. Мораль матері дозволяла позбавити доньку будь-якого права на власне незалежне життя, власний вибір і власне щастя. Щастя і спокій Луїзи були головним критерієм моральності всіх оточуючих її людей. Донька вирішила нарешті зробити власний вибір і вийти заміж. Луїза пригрозила, що вона цього не переживе. Причому, на уїдливі зауваження про її маніпулювання людьми, Луїза реагувала досить холодно і продовжувала чинити так, як було вигідно їй. Помстою Луїзи доньці за її незалежність стало весілля, зіпсоване смертю матері. Егоїзм Луїзи зіграв з нею злий жарт і обіцяна смерть через слабке серце таки трапилася. Луїза настільки звикла до покірності оточуючих її бажанням, що непокори не пережила. Автор називає Луїзу *devilish woman who died gently forgiving Iris for having killed her*. Останнє слово залишилося за Луїзою, оскільки вона змусила доньку жити з почуттям провини решту її життя, не говорячи вже про зіпсоване весілля [52].

Одним із найяскравіших прикладів впливу суспільної моралі на життя людини є героїня оповідання *Jane*. Джейн Фаулер на початку історії дотримується всіх норм моралі, любить свою родичку, вдягається відповідно до суворих правил для вдів, має консервативну зачіску, поводить відповідно до всіх правил. І відчувається досить задоволеною таким тихим життям, хоча про жіноче щастя зовсім не йдеться. Моральні ж норми її родички Місіс Тауер дозволяють їй насміхатися над Джейн і поводитися з нею зверхньо, як із провінціалкою, яка не варта гідного і шанобливого ставлення до неї, як цікавої особистостями. Моральні та соціальні стереотипи не дозволяють Джейн Фаулер розкрити свою яскраву особистість. Але з появою в її житті набагато молодшого за неї архітектора Гілберта ситуація круто помінялася. Спочатку Джейн одружилася з ним, всупереч панівним моральним нормам, які не схвалювали повторне одруження вдови, та ще і зі значно молодшим чоловіком. Родичка сприйняла такий вчинок досить негативно, хоча не озвучувала свого

ставлення, користуючись лише невербальними засобами спілкування, виражаючи заздрість, оскільки вони були ровесницями. Всякі суспільні моральні правила були порушені, коли Гілберт почав перетворення Джейн із консервативного вигляду провінціалки у модну жінку середнього віку з короткою стрижкою без грубих окулярів і в сучасних, індивідуального пошиву сукнях. При цьому Гілберт вивів Джейн на світські заходи і публіка оцінила її неперевершене почуття гумору. Суть такого феномену полягала в тому, що Джейн *never thought she was funny herself*. Вона просто була сама собою. Її природність і робила її унікальною у світі штучного освітлення, штучних емоцій, штучних стосунків, штучних правил моралі. Останню крапку в моральних правилах щодо себе Джейн Фаулер поставила, оголосивши розлучення з Гілбертом і одруження зі своїм ровесником-адміралом, оскільки їй з ним було цікавіше [53].

3.4. Релігійні мотиви творів С. Моема

У критичних оглядах творчості У.С. Моема часто згадується про те, що він – атеїст. Енциклопедія англійської літератури в частині статті про особистість У.С. Моема визначила його ставлення до релігії як раціоналістське, тобто протилежне релігійному чи емоційному світосприйняттю [62]. Про це не раз писав і сам автор у своїх есе. Однак, проблема ставлення до релігії хвилювала його впродовж всього творчого життя. У статтях радянських критиків питання релігії розглядалося однобічно, оскільки Моем заявляв про свої атеїстичні погляди і це співпадало з панівною філософією та ідеологією держави. Такі ж висловлювання були властиві і західним дослідникам, які заявляли про нападки Моема на християнство та його служителів. Інші дослідники говорять про відмову У.С. Моема від релігійної моралі через складні життєві обставини письменника. Для висвітлення проблеми ставлення Моема до релігії варто проаналізувати біографічні факти письменника та його твори, що містять згадки про релігійні справи, оскільки добре відомо, що більшість творів письменника автобіографічні, що означає співпадіння поглядів

героїв з авторськими. Аналіз релігійних мотивів у творчому доробку У.С. Моема є чи не найнадійнішим джерелом інформації з досліджуваної проблеми. Біографія письменника та дослідження І. Влодавської, О. Вошиної, Н. Дьяконової, Д. Жантієвої, А. Іріолової, А. Кертіса, Дж. Вайтхеда, Р. Колдера, І. Левидової, М. Мураоку, О. Пивоварової, В. Скороденко та інших можуть служити джерелом досліджень поглядів У.С. Моема на загальнолюдські цінності.

Проблеми релігії у творчості У.С. Моема неможливо розглядати у відриві від його естетичної концепції. Для Моема, ставлення до ідеї існування Бога – лише один з аспектів його загального погляду на людину, який складався поступово, відображаючи різкі, іноді несподівані повороти його життя. Спочатку скромний і сором'язливий молодий чоловік, який відчуваючи себе чужим у англійському суспільстві, гостріше бачить його вади, оскільки його дядько, що виховував хлопця після смерті батьків, не був прикладом людини з високими моральними цінностями:

“Presently I discovered that my uncle was a selfish man who cared for nothing but his own comfort” [33].

Хлопець бачив, що жоден зі священників не чинить того, до чого закликає в своїх проповідях: “I was taught that we lived in the presence of God and that the chief business of man was to save his soul. I could not help seeing that none of these clergymen practised what they preached. Fervent though my faith was, I had been terribly bored by all the church-going that was forced upon me, both at home and at school, and on going to Germany I welcomed the freedom that enabled me to stay away” [33]. Відомо, що під час навчання в Німеччині письменник глибоко проникся вченням Спінози, яке вплинуло на розвиток атеїзму і матеріалізму Моема. Рабством Спіноза називав безсилля людини в боротьбі зі своїми пристрастями або залежностями. Людина стає рабом своїх пристрастей, але їй невідомі причини і страждання посилюються. Єдине, що може звільнити людину від рабства і тягара пристрастей – розум. Ідея людського рабства, залежність людини від своїх пристрастей стає центральною у всій творчості

У.С. Моєма [17]. Найголовніше питання у ставленні людини і релігії, як бачить його письменник, полягає у проблемі існування відповідальності людини за свої вчинки за життя чи можливості зробити це в потойбічному світі:

“THE FIRST subject that attracted my attention was religion. For it seemed to me of the greatest importance to decide whether this world I lived in was the only one I had to reckon with or whether I must look upon it as no more than a place of trial which was to prepare me for a life to come”.

Автор приходить до висновку, що розумом він позбавився від віри в бога, проте залишив частину своїх емоцій у залежності від релігійних понять диявола і пекла як покарання людини за її гріхи:

“With my mind at all events I ceased to believe in God; I felt the exhilaration of a new freedom. But we do not believe only with our minds; in some deep recess of my soul there lingered still the old dread of hell-fire, and for long my exultation was tempered by the shadow of that ancestral anxiety. I no longer believed in God; I still, in my bones, believed in the Devil”.

Проте, на нашу думку, це вже більше стосується моральних аспектів людського життя. У своєму щоденнику Моєма говорить про роль бога і релігії в своєму житті, про непотрібність і неможливість життя після смерті та можливості появи віри в бога в далекому майбутньому. При цьому письменник переконаний, що віра в бога не має ніякого відношення до логіки чи аргументації, вона обумовлена лише людськими почуттями:

“The belief of God is not a matter of common sense, or logic, or argument, but of feeling. It is as impossible to prove the existence of God as to disprove it. I do not believe in God. I see no need of such an idea. It is incredible to me that there should be an after-life. I find the notion of future punishment outrageous and of future reward extravagant. I am convinced that when I die, I shall cease entirely to live; I shall return to the earth I came from. Yet I can imagine that at some future date I may believe in God; but it will be as now, when I don't believe in Him, not a matter of reasoning or of observation, but only of feeling” [54].

У.С. Моем висловлював своє ставлення до релігії через створені ним образи, через поведінку і почуття героїв його творів. Письменник бачив, що для багатьох людей віра є опорою світогляду, яка допомагає долати і боротися з різного роду складними ситуаціями. І він не засуджує таких людей. Моем цитує Біблію в романі *The Moon and Sixpence* декілька разів (хоча головна книга християн не є природним джерелом істини для атеїстичного автора та героїв, що мешкають серед острівних аборигенів і не є місіонерами), але досить вільно поводиться з текстом Біблії, змінюючи його відповідно до реалій своєї історії. Це підтверджує відоме висловлювання Моема, що традиція (а християнство з його правилами і ритуалами можна вважати традицією) є всього лиш путівником, але ніяк не способом ув'язнення особистості [62].

Він виступає проти тих, хто стає фанатиком своєї віри, сліпо підпорядковуючи їй все переживання і почуття. В цьому випадку віра є причиною трагедій (як, наприклад, в оповіданні *Rain*. Але в західних країнах, де християнство давно вважається споконвічній вірою і міцно увійшло в побут, це не так помітно.

Інша справа, коли релігія нав'язується представникам інших культур. Про це не раз писав У.С. Моем в своїх оповіданнях і романах, присвячених екзотичним країнам саме в ті часи, коли Англія ще була провідною колоніальною державою. Не секрет, що захоплення колоній диктувалося економічними і політичними інтересами, проте все це прикривалося пропагандою просвітницької місії Заходу. Моем зробив досить багато для того, щоб довести всю хибність і неправильність цього міфу. І, звичайно, найбільше він засуджував місіонерів-фанатиків, які прагнули нав'язати тубільцям чужу їм релігію, культуру, норми поведінки, моральні та етичні уявлення, були готові зламати звичний спосіб життя інших народів в ім'я своїх «вищих» цілей. Письменник розкриває їхні ниці, земні інтереси, які криються за високими цілями.

Так, в оповіданні *Honolulu* він тонко зауважує, що першими багачами тут є нащадки місіонерів, які отримали землю в подарунок від місцевих правителів,

як віддяку за обіцяний рай у посмертному житті [55]. Але Моема більше цікавлять ті люди, які реалізують цю політику, способи і результати їхньої роботи. І тут, він показує людину, яка здатна і на високі подвиги, і підлуницість. Він симпатизує монахи́ням, які борються з холерою, місіонерам, які по-своєму люблять місцеве населення. Але він засуджує бездушних фанатиків, які викорінюють місцеву культуру і звичний спосіб життя інших народів.

Оповідання *Rain* можна вважати проявом крайньої антирелігійної спрямованості письменника. Історія, в кінці якої місіонер виявляється в обіймах жінки легкої поведінки викриває брехливі погляди місіонера, і є ефектним фіналом історії. Але це тільки зовнішня видимість, оскільки місіонер Девідсон разом з дружиною без будь-яких коливань рушають в небезпечну подорож, щоб надати місцевому населенню медичну допомогу, а після свого гріхопадіння покінчує життя самогубством. Думка автора набагато глибша: людина, яка вважає, що вона обраний, настільки гостро відчуває свій борг, що вже позбавляється почуття співчуття до ближнього, не відчуває різниці між добром і злом, здатна на жорстокі і нелюдські вчинки. Девідсон щиро впевнений, що проповідує релігію добра і прощення, рятує заблудлі людські душі. Але насправді, він знущається над людьми, насміхається над їхньою культурою, яка складалася протягом багатьох століть. Він одержимий ідеєю врятувати тубільців всупереч їм самим, навіть якщо єдиним способом зробити це буде загроза смерті. Він запровадив штрафи, оскільки був впевнений, що єдиним способом змусити людину зрозуміти гріховність якогось вчинку є покарання його за цей вчинок. І місцевим жителям нічого не залишалося, як ставати праведниками [56].

Подібним же чином він переслідує міс Томпсон, але не заради того, щоб вона змінила свій спосіб життя, а лише по праву того, що він вважає за можливе втручатися в життя будь-якої людини. Насправді, її доля його абсолютно не хвилює. Йому мало її каяття і трирічного ув'язнення в тюрмі. Він повинен зламати її особистість. У неправильному розумінні релігії, в сліпому фанатизмі слідування віри, криється його трагедія як особистості. Ідея Моема проста:

фанатичне слідування будь-якій пристрасті, природно- тваринної або божественної, однаково спотворює людини, позбавляє її права на вільну і незалежну поведінку [60].

Таким чином, У.С. Моем виступає не проти християнської моралі як такої, а проти сліпого фанатизму, проти потакання бездумним бажанням, які затуманюють розум людини, що призводить в результаті до трагедії. При цьому, слід говорити про критичне та негативне ставлення письменника до лицемірства та подвійних стандартів священників та використання сліпої віри прихожан церкви у корисних інтересах.

Висновки до розділу 3

Отже, тематика оповідань У.С. Моема охоплює всі основні аспекти життя англійського суспільства як в самій Англії, так і в колоніях, де правила змішалися, створивши дивовижні повороти долі героїв. В основі всіх вчинків персонажів У.С. Моема лежить мораль зі своїми жорсткими правилами, причому вони не завжди гуманістичні і можуть жорстко втручатися в життя окремих осіб. Лицемірство і снобізм теж негативно впливають на якість суспільного і індивідуального благополуччя. Професійна діяльність чоловіків і жінок у творах У.С. Моема відіграє важливу роль, оскільки дає можливість особистості реалізувати свій потенціал, сприяти зростанню добробуту як країни, так і особистому. Герої Моема під час виконання своїх обов'язків, коли вони демонструють високий професіоналізм, викликають захоплення автора, яке передається читачам, адже сам письменник завжди добивався ідеальних результатів у своїй письменницькій діяльності. Професійна діяльність героїв часто є невіддільною від особистих стосунків. Романтичні почуття персонажів Моема бувають різних видів: безкорисливі емоційно напружені, корисливо-егоїстичні і навіть маніпулятивні. Релігійні мотиви прослідковуються у значній кількості творів Моема. Стосунки автора з богом досить непрості, оскільки він прямо називає себе атеїстом, при цьому визнає роль релігії у підтриманні

суспільної моралі. Відсутність віри в загробне життя накладає на людину відповідальність за власні вчинки ще на цьому світі, що є більш раціональним.

ВИСНОВКИ

Прозові твори Моема відрізняються простотою, строгістю, ясністю, вони вивірені до останнього слова, автор уникав ліризму і практично не використовував метафори. Письменник привертав читацьку увагу завдяки своєму яскраво вираженого дару оповідача, вмінню неупереджено описати ситуацію і непідробним інтересом до природи людини у всіх її проявах. На творчість Моема в значній мірі вплинув Гі де Мопассан з його неперевершеним почуттям форми і драматичними захопливими сюжетами.

Літературні критики визначали стиль Моема по-різному на різних етапах його творчості, хоча він не змінювався радикально, лише вдосконалювався. Прозу Моема можна цілком справедливо сприймати як зразок досконалої поетичної мови (пам'ятаючи, що поезію автор оцінював як вершину письменницької творчості). Тому проза Моема «фактурна» і емоційно виразна при всій її природності, простоті, відсутності яскравих стильових прикрас.

Об'єктом вивчення екфрасису в творчості У.С. поема може бути роман *The Moon and Sixpence*, головний герой якого – художник Стрікленд, прототипом якого послужив великий французький художник Поль Гоген. У романі подається опис п'яти картин майстра, що позначають етапи його становлення і дають уявлення про незвичайну, за загальноприйнятими рамками творчу манеру художника. Жанрове різноманіття творів С. Моема є надзвичайно широким, оскільки включає всі види літературних творів, окрім поезії.

Проза С. Моема відрізняється чіткістю пластичних образів з високою точністю, які відрізняються підкресленою суховатістю, відсутністю зайвої описовості. На думку автора вплинули доленосні моменти біографії (життя у Франції, смерть батьків, виховання в чужій сім'ї); філософські погляди формувалися під впливом ідей Б. Спінози, А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, А. Бергсона, З. Фрейда. У.С. Моем використовував філософські роздуми про різні аспекти людського життя як початкові абзаци своїх оповідать, ілюструючи

свої висновки подіями з життя героїв. Моему притаманна звичка давати оповіданням промовисті назви .

Побудова оповідань Моема традиційна: зав'язка, кульмінація, розв'язка сюжету. У структурно-композиційному аналізі оповідань головним є принцип, що структурність – невід'ємний атрибут реальноіснуючих об'єктів і систем. Початок оповідань і його форми можуть бути різноманітними: короткий вступ в формі роздумів, суджень автора за і проти, сумнівів, вирішення яких настає в кінці оповідань, перетворюючи читача у співрозмовника автора, з яким він ділиться своїми припущеннями. Іноді розповідь починається описом середовища, погоди, тобто фону подій або портрету головних героїв. Особливостями художнього стилю У.С. Моема можна вважати образність його мови та в основному біографічність його творів.

Тематика оповідань У.С. Моема охоплює всі основні аспекти життя англійського суспільства як в самій Англії, так і в колоніях, де правила змішалися, створивши дивовижні повороти долі героїв. В основі всіх вчинків персонажів У.С. Моема лежить мораль зі своїми жорсткими правилами, причому вони не завжди гуманістичні і можуть жорстко втручатися в життя окремих осіб. Лицемірство і снобізм теж негативно впливають на якість суспільного і індивідуального благополуччя. Професійна діяльність чоловіків і жінок у творах У.С. Моема відіграє важливу роль, оскільки дає можливість особистості реалізувати свій потенціал, сприяти зростанню добробуту як країни, так і особистому. Герої Моема під час виконання своїх обов'язків, коли вони демонструють високий професіоналізм, викликають захоплення автора, яке передається читачам, адже сам письменник завжди добивався ідеальних результатів у своїй письменницькій діяльності. Професійна діяльність героїв часто є невіддільною від особистих стосунків. Романтичні почуття персонажів Моема бувають різних видів: безкорисливі емоційно напружені, корисливо-егоїстичні і навіть маніпулятивні. Релігійні мотиви прослідковуються у значній кількості творів Моема. Стосунки автора з богом досить непрості, оскільки він прямо називає себе атеїстом, при цьому визнає роль релігії у підтриманні

суспільної моралі. Відсутність віри в загробне життя накладає на людину відповідальність за власні вчинки ще на цьому світі, що є більш раціональним.

Summary

William Somerset Maugham was an English novelist, playwright, short story writer and the highest paid (in the 1930s) writer in the world. Despite his popularity, Maugham did not receive much public acclaim, as he reflects in his autobiography *The Summing Up* (1938), rightly noting that he was a minor writer at the time. Later, the popularity situation changed for the better, the author was recognized by critics and readers for his novels and plays, with more than a hundred short stories by Maugham have remained largely unnoticed by literary critics. Thus, the textbook on the history of English literature (1934) contains only less than three lines of information about the writer, noting that the novels are written in the style of naturalism, while stories about life in the colonies follow the style of R. Stevenson and J. Conrad. In Maugham's novels and short stories, the events take place in different countries, the story is told in a simple and refined style. His literature combined elements of naturalism, drama and realism.

Somerset Maugham's creative activity has been studied by a large number of scholars in the field of literature. Among the most thorough researchers of Moem's creative heritage should be mentioned M. Komolov, T. Kirillov, A. Paliy, Z. Reshetov, F. Yusupov, J. Aldridge, E. Wilson. The most objective analysis of Maugham's work is contained in the works of G. Wescott, E. Curtis, R. Aldington. In the 1980s and 1990s, S. Moem's work was criticized in V. Zhantieva's research. V. Skorodenko made a particularly significant contribution to the study of aesthetic and ethical views of S. Maugham. The rich literary heritage of Maugham, both in the original and in numerous translations into Russian and Ukrainian, has been the subject of research by a number of literary works by scholars from different countries. The publications contain materials on various aspects of the life of British society and colonies of Great Britain, among which one can trace various manifestations of romantic feelings, highlighted by the author in accordance with his own system of life values. Thus, among scientists who have studied the personal relationships of the heroes of Maugham, we should mention I. Vloday's'ka,

O. Voshina, N. Dyakonov, D. Zhantieva, A. Iriolov, E. Curtis, J. Whitehead, R. Calder, I. Levidov, M. Muraoka, O. Pivovarova, V. Skorodenko and others.

Analysis of religious motives in the creative work of Maugham is perhaps the most reliable source of information on the problem under study. Biography of the writer and research of I. Vlodavs'ka, O. Voshina, N. Dyakonova, D. Zhantieva, A. Iriolova, A. Curtis, J. Whitehead, R. Calder, I. Levydova, M. Muraoka, O. Pivovarova, V. Skorodenko and others can serve as a source of research on the views of S. Maugham on the universal values.

The study characteris compositional, genre and stylistic features, the system of artistic means used in the work of S. Maugham in order to reveal the meaning of human life. As a result of the research, we explored the originality of the author's style and genre diversity of the creative work of S. Maugham, characterized the basic artistic and aesthetic principles of his works of S. Maugham, determined the compositional and artistic features of the writer's short stories, and analyzed the thematic aspects of the work of S. Maugham.

Research methods included analysis of critical literature, literary analysis of the author's texts, component analysis of structural elements of stories S. Maugham, distributive analysis of the writer's creative work by genres and thematic orientation, interpretive analysis of plot lines and actions of the heroes of S. Maugham's works, synthesis of conclusions on the researched problems.

The study further developed the analysis of the works of S. Maugham; the analysis of separate short stories of the author and classification of a thematic orientation of stories of the author is improved.

The practical significance of the obtained results consists in the possibility to use the research materials in classes on the history of the English literature, practical English language course, analytical reading for students of English specialties.

The results of the study were tested at the 13th All-Ukrainian scientific-practical online conference of students, graduate students and young scientists "Modern philological research and foreign language teaching in the context of intercultural communication" on November 6, 2020 at Ivan Franko Zhytomyr State

University. The article “Religious motives in the works of S. Maugham” was published in the proceedings of the conference. Two more articles dealing with the romantic themes in the works of S. Maugham (November 2020) and the professional qualities as the essence of life of S. Maugham’s characters (April 2020) were published at A.S. Makarenko Sumy state pedagogical university.

S. Maugham’s prose works are simple, strict, and clear, they are verified to the last word, the author avoided lyricism and practically did not use metaphors. The writer attracted the reader's attention thanks to his pronounced gift of the narrator, the ability to describe the situation impartially and genuine interest in human nature in all its manifestations. Maugham’s work was greatly influenced by Guy de Maupassant with his unsurpassed sense of form and dramatic and fascinating plots.

Literary critics defined S. Maugham’s style differently at different stages of his work, although it did not change radically, only improved. S. Maugham’s prose can rightly be seen as a model of perfect poetic language (remembering that poetry was regarded by the author as the pinnacle of writing). Therefore, S. Maugham’s prose is vivid in its structure and emotionally expressive in all its naturalness, simplicity, with lack of bright stylistic ornaments.

The object of study of ekphrasis in the work of S. Maugham may be the novel *The Moon and Sixpence*, the protagonist of which is the artist Strickland, the prototype of which was the great French artist Paul Gauguin. The novel describes the five paintings of the master, marking the stages of his maturing and giving an idea of the unusual, generally accepted creative style of the artist. The genre diversity of S. Maugham’s works is extremely wide, as it includes all types of literary works, except poetry.

S. Maugham’s prose differs in the clarity of plastic images with high accuracy, characterized by pronounced dryness, lack of unnecessary descriptiveness. According to the author, the fateful moments of the biography (life in France, death of parents, upbringing in someone else's family) influenced; philosophical views were formed under the influence of the ideas of B. Spinoza, A. Schopenhauer, F. Nietzsche, A. Bergson, and S. Freud. S. Maugham used philosophical reflections on various

aspects of human life as the opening paragraphs of his narratives, illustrating his findings with events from the lives of the heroes. It was his habit to give his stories eloquent names.

The construction of S. Maugham's stories is traditional: the introduction, the climax, the denouement of the plot. In the structural-compositional analysis of stories the main principle is that structure is an integral attribute of real objects and systems. The beginning of stories and its forms can be varied: a brief introduction in the form of reflections, judgments of the author for and against, doubts, the solution of which comes at the end of stories, turning the reader into an interlocutor of the author with whom he shares his assumptions. Sometimes the story begins with a description of the environment, weather, ie the background of events or a portrait of the main characters. Features of the artistic style of S. Maugham can be considered the imagery of his language and mainly the biographical nature of his works.

Themes of stories of S. Maugham cover all the major aspects of the English society, both in England and in the colonies, where the rules were mixed, creating amazing twists and turns of the characters' fates. On the basis of our research we can conclude about the importance of professional activity in the lives of the heroes of the works of Somerset Maugham and its high quality as one of the aspects of the meaning of human life. At the same time, the author emphasizes that life has many aspects and it is not necessary to limit the meaning of life only by professional qualities.

The analysis of separate stories and novels by S. Maugham gives grounds to claim that the author perceives life as a valuable gift and condemns the manipulation of the right to irresponsibly dispose of it to achieve certain goals. At the same time, the personal happiness of the heroes should not be conditioned by strict norms of public morality, provided that a person does not interfere in the personal space of others. The author's conclusion is that everyone has the right to be sincere in their feelings and happy, regardless of life circumstances.

Creativity of S. Maugham is permeated with the theme of social morality in the lives of his characters, its role, both positive and negative. Morality is a cornerstone in

the regulation of social relations; it regulates the lives of individuals and the entire communities. Most moral rules of conduct derive from the Bible, especially in religious societies similar to nineteenth-century England with its dominant Victorian morality. However, often following the moral imperatives broke the fate of people, because the rules were too strict and negatively affected the personal happiness of the heroes of S. Maugham.

In critical reviews of the work of S. Maugham, the author is often mentioned as an atheist. The Encyclopedia of the English Literature in the part of the article about the personality of S. Maugham defined his attitude to religion as rationalist, ie opposite to the religious or emotional worldview. The author himself wrote about this more than once in his essays. However, the problem of attitude to religion worried him throughout his creative life. In articles by Soviet critics, the question of religion was considered one-sidedly, as S. Maugham declared his atheistic views and this coincided with the dominant philosophy and ideology of the state. The same statements were made by Western scholars who claimed that S. Maugham attacked Christianity and its supporters. The other researchers say the refusal of S. Maugham from religious morality due to the difficult life circumstances of the writer. To shed light on S. Maugham's attitude to religion, it is necessary to analyze the biographical facts of the writer and his works, which contain references to religious affairs, as it is well known that most works of the writer are autobiographical, which means coincidence of views with the author. Analysis of religious motives in the creative work of S. Maugham is perhaps the most reliable source of information on the problem under study.

At the heart of all the actions of the characters S. Maugham morality lies with its strict rules, and they are not always humanistic and can severely interfere in the lives of individuals. Hypocrisy and snobbery also negatively affect the quality of social and individual well-being. Professional activity of men and women in the works of S. Maugham plays an important role, as it enables an individual to realize his potential, to promote the growth of both the country's and personal well-being. S. Maugham's characters, in the performance of their duties, when they demonstrate

high professionalism, arouse the admiration of the author, which is passed on to the readers, because the writer himself has always achieved perfect results in his writing. The professional activities of the characters are often inseparable from personal relationships. The romantic feelings of S. Maugham's characters come in different forms: selfless emotionally tense, selfish and selfish, and even manipulative. Religious motives can be traced in a large number of S. Maugham's works. The author's relationship with God is quite difficult, because he directly calls himself an atheist, while recognizing the role of religion in maintaining public morality. Lack of faith in the afterlife imposes on a person responsibility for their actions in this world, which is more rational.

So, the creative legacy of the outstanding English writer, playwright, literary critic and philosopher William Somerset Maugham is rich, unique and worth reading, researching and spreading among young readers. The suggested set of exercises for students covers only several short stories, nevertheless they are worth discussing and efficient for developing students' communicative skills.

We strongly recommend reading and enjoying the numerous works of S. Maugham as the outstanding representative of the 20th century English literature.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алескерова И. К. Художественные приемы в характеристике героев в малой прозе С. Моэма и Дж. Фаулза. *World Science*. 2018. Vol. 5. № 2. Р. 19–26.
2. Бурцев А. А. Проблема характера в рассказах С. Моэма. *RADIO*: веб-сайт. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20180125-problema-haraktera-v-rasskazah-s-moema> (дата звернення: 16.10.2020).
3. Вержанська О. Етичні та естетичні погляди У.С.Моема у контексті масової культури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філософ. наук. Харків, 2006. 20 с.
4. Гусева Е. Моэм и его герои. *Вопросы литературы*. 1966. № 3. С.69–78.
5. Карпухина Т. П. Экфрасис и его функционирование в романе Сомерсета Моэма «The moon and sixpence» («Луна и Грош»). *Вестник Кемеровского государственного университета*. 2017. № 2. С. 200–205. DOI: 10.21603/2078-8975-2017-2-200-205.
6. Качалкина Ю. В. Жизненный путь Уильяма Сомерсета Моэма. *Книжное обозрение*. 2003. № 7. С. 217.
7. Кузнецов Н. И. Структурно-композиционные особенности коротких рассказов Сомерсета Моэма. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. *Філологічні науки*. 2014. Книга 2. С. 120–125.
8. Курило К. С. Релігійні мотиви у творчості У. С. Моема. *Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови*: зб. студ. наук. робіт XIII Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2020. С. 120–122.
9. Морган Т. Сомерсет Моэм. Биография. Москва: Захаров. 2002. 124 с.
10. Пивоварова Е. Поэтика цикла рассказов У.С. Моэма «Трепет листа: маленькие истории островов южного моря»: автореф. дисс. на соискание науч. степени кандидата фил. наук. Воронеж, 2008. 20с.

11. Седова Е. С. Театр У. Сомерсета Моэма в контексте развития западноевропейской драматургии конца XIX–первой трети XX вв.: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. фил. наук: 10.01.03. Екатеринбург, 2010. 23 с.
12. Трикозенко И. Художественная проза С. Моэма в контексте английской литературы XIX - начала XX века (Слагаемые успеха): дис. ... канд. филол. наук/ Москва, 2003. 181 с.
13. Хутиыз Ф. Концепция художественной прозы Сомерсета Моэма в контексте основных теорий романа первой половины XX века в Великобритании: автореф. Дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук. Майкоп, 2001. 20 с.
14. Чорній Р. Творчість В.С. Моема в українській і російській рецепції і перекладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. Т., 2006. 18с.
15. Adams D. “What then is Right Action?”: Somerset Maugham's Ethical Parables. *Soundings: An Interdisciplinary Journal*. 2016. Vol. 99. № 2. P. 105 – 135. DOI:10.5325/soundings.99.2.0105
16. Archer S. Somerset Maugham: A Study of the Short Fiction. Twayne's Studies in Short Fiction. New York: Twayne Publishers, 1993. 135 p.
17. Blackburn D., Arsov A. Three “Lost Stories” of W. Somerset Maugham. *English Literature in Transition, 1880–1920*. 2014. Vol. 57. P. 3–15.
18. Blackburn Daniel, Arsov Alexander. W. Somerset Maugham's apocryphal second-rate status: setting the record straight. *English Literature in Transition, 1880-1920*. 2016. Vol. 59, № 2. P. 139–152. URL: https://www.researchgate.net/publication/276275999_W_Somerset_Maugham's_apocryphal_second-rate_status_setting_the_record_straight (Last accessed: 04.10.2020).
19. Calder R. W. Somerset Maugham and the Quest of Freedom. London, 1972. 324 p.
20. Chakraborty Keya. William Somerset Maugham’s The Ant and the Grasshopper: The Literary Implication of Unmasking George’s True Nature. *Shanlax*

International Journal of Arts, Science and humanities. 2020. Vol. 7. P. 8-12. DOI: 10.34293/sijash.v7i4.2337.

21. Curtis A. *The Pattern of Maugham. A critical portrait*. N.Y., 1974. 278 p.

22. Curtis A., Whitehead J. W. *Somerset Maugham*. L.: Routledge, 1997. 471 p.

23. Dorane Christine. Popular Orientalism: Somerset Maugham in Mainland Southeast Asia. *Humanities*. 2016. Vol. 5. № 13. DOI:10.3390/h5010013. URL: https://www.researchgate.net/publication/293191251_Popular_Orientalism_Somerset_Maugham_in_Mainland_Southeast_Asia (дата звернення: 06.06.2020).

24. Du Chunmei. Travel along the Mobius strip: Somerset Maugham and Gu Hongming East of Suez. *The International History Review*. 2014. Vol. 36, № 1. P. 1–18. DOI: 10.1080/07075332.2013.820776

25. Harding James. THE LETTER by Somerset Maugham, 1926. *Encyclopedia.com*: веб-сайт. URL: <https://www.encyclopedia.com/arts/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/letter-somerset-maugham-1926> (дата звернення: 06.11.2020).

26. Hooper G. Trading Places: Somerset Maugham's Tales from abroad. *Journal of the Short Story in English*. 1997. Vol. 29. URL: <http://jsse.revuse.org/index128.html> (Last accessed: 04.07.2020).

27. Jane: веб-сайт. URL: <https://www.basilrathbone.net/theater/jane/jane.htm> (дата звернення: 07.12.2020).

28. Janoory Lajiman, Muhammad Mazura Mastura. Fear and intimacy in Somerset Maugham's *The force of circumstance*: a psychoanalytic perspective. *International Journal of Arts & Sciences*. 2014. Vol. 7. № 5. 709–718.

29. Lee Ch. "Mr Maugham, Still Urbane." W. Somerset Maugham (Collected Critical Heritage). Ed. Anthony Curtis and John Whitehead. 1997. New York: Routledge. 371–372.

30. Legouis E. *A short history of English literature*. Oxford at the Clarendon Press, 1934. 404 p.

31. Linares, Francisca Sempere. W. Somerset Maugham and a philosophy of life: Durham theses / Durham University. <http://etheses.dur.ac.uk/5735/>

32. Loss A. K. W. Somerset Maugham. N. Y., 1987. 132 p.
33. Maugham W. S. The Summing Up. Melbourne, London, and Toronto: Heinemann, 1951. URL: <https://gutenberg.ca/ebooks/maughamws-summingup/maughamws-summingup-00-h.html> (дата звернення: 07.05.2020).
34. Maugham S. The Moon and Sixpence. Moscow: Progress Publishers, 1972. 240 p.
35. Maugham W. S. The happy man / URL: <https://lingualeo.com/ru/jungle/w-somerset-maugham-the-happy-man-57270> (дата звернення: 17.07.2020).
36. Maugham W. S. A Friend in Need: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284439> (дата звернення: 09.09.2020).
37. Maugham W. S. The Ant and the grasshopper: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284307> (дата звернення: 25.08.2020).
38. Maugham W. Somerset. The Outstation: веб-сайт. URL: <https://lingualeo.com/ru/jungle/the-outstation-by-w-somerset-maugham-42115> (дата звернення: 20.07.2020).
39. Maugham W. S. Theatre. Москва: Менеждер, 2001. 302 p.
40. Maugham W. S. The Painted Veil. London: William Heinemann, 1925. 286 p.
41. Maugham W. S. Mayhew: веб-сайт. URL: <https://lingualeo.com/ru/jungle/mayhew-by-ws-maugham-309817> (дата звернення: 20.09.2020).
42. Maugham W. Somerset. Mr. Know-All: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284339> (дата звернення: 19.09.2020).
43. Maugham W. S. The Human Element: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284446> (дата звернення: 14.09.2020).
44. Maugham W. S. The Round Dozen: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284442> (дата звернення: 08.07.2020).
45. Maugham W. Somerset. The Creative Impulse: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284383> (дата звернення: 17.09.2020).

46. Maugham W. S. The Man with the Scar: веб-сайт. URL: <https://lingualeo.com/ru/jungle/somerset-maugham-the-man-with-the-scar-58286> (дата звернення: 02.08.2020).

47. Maugham W. Somerset. The Force of Circumstance: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284372> (дата звернення: 02.10.2020).

48. Maugham W. S. The Escape: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284335> (дата звернення: 13.09.2020).

49. Maugham W. Somerset. The Unconquered: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284332> (дата звернення: 17.07.2020).

50. Maugham W. Somerset. Before the Party: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284351> (дата звернення: 22.06.2020).

51. Maugham W. Somerset. A Man with a Conscience: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284523> (дата звернення: 02.05.2020).

52. Maugham W. Somerset. Louise: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284359> (дата звернення: 03.07.2020).

53. Maugham W. Somerset. Jane: веб-сайт. URL: <http://indbooks.in/mirror1/?p=284450> (дата звернення: 27.10.2020).

54. Maugham W. Somerset. A Writer's Notebook. New York: Arno Press. 1949. 367 p.

55. Maugham W. S. Honolulu: веб-сайт. URL: <http://www.gutenberg.org/files/26854/26854-h/26854-h.htm>. (дата звернення: 15.08.2020).

56. Maugham W. S. Rain: веб-сайт. URL: <http://www.gutenberg.org/files/26854/26854-h/26854-h.htm>. (дата звернення: 13.08.2020).

57. Maugham W. S. Sixty-Five Short Stories Complete & Unabridged. William Somerset Maugham. 1st ed. London: Heinemann /Octopus. 1988. P.174–191.

58. Massarenti Francesca. *The Creative Impulse: Narrator as Device in William Somerset Maugham's short fiction*: Master's Thesis. Università Ca' Foscari Venezia, 2016. 104 p.

59. Menard W. The Two Worlds of Somerset Maugham. Los Angeles: Sherbourne Press, 1965. 374 p.

60. Mikeladze Tamar. (2012). Symbol of Rain in Somerset Maugham's Story. Proceedings of the Third International Scientific Conference on Education, English Language Teaching, English and Literatures in English, April 2012. Tbilisi: International Black Sea University. DOI: 10.13140/2.1.3080.7360.

61. Movaghati Sina. What Goes Around, Comes Around: The Manifestation of Peripeteia in Maugham's *The Unconquered*. *International Journal of Comparative Literature & Translation Studies*. 2016. Vol. 4, № 4. P. 5–59. DOI:10.7575/aiac.ijclts.v.4n.4p.57

62. Muraoka M. On the religious view of William Somerset Maugham. URL: https://www.jstage.jst.go.jp/article/eibeibunka/22/0/22_KJ00002055275/_pdf. (дата звернення: 10.09.2020).

63. M. W. Somerset Maugham. *English: Journal of the English Association*, Vol. 16. № 91. Spring 1966. URL: <https://doi.org/10.1093/english/16.91.1> (дата звернення: 13.10.2020).

64. Newman Steve. W. Somerset Maugham: Doctor – playwright – novelist – spy. *Steve Newman Writer*: веб-сайт. URL: <https://stevenewmanwriter.medium.com/w-somerset-maugham-a-life-fd2256cedd94> (дата звернення: 04.12.2020).

65. O'Mahony S. W. Somerset Maugham (1874–1965) and St. Thomas's Hospital: Medical School and the making of a writer. *Journal of Medical Biography*. 2014. Vol. 22, № 1. P. 53–57. DOI:10.1177/0967772013506819

66. Pramesti Ednah R. Colonialism towards Chinese society in W. Somerset Maugham's *The Painted Veil*: Master's Thesis. Diponegoro University. 2013. 11p.

67. Rogal S. J. "The Unconquered." *A William Somerset Maugham Encyclopedia*. Westport, Conn.: Greenwood Press. 1997. 288 p.

68. Ross W. W. Somerset Maugham: Theme and Variations. *College English*. 1946. Vol. 8, № 3. P. 113–122. DOI:10.2307/371434

69. Sanatorium. *Somerset Maugham Hour*: веб-сайт. URL: <https://www.imdb.com/title/tt0896395/> (дата звернення: 05.12.2020).

70. Stoner D. Ironic designs in the exotic short fiction of W. Somerset Maugham: dissertation... for the degree of Doctor of Philosophy: Ball State University, 1989. 200 p.

71. The Letter. A Play in three acts by W. Somerset Maugham. *Universal Digital Library*: веб-сайт. URL: <https://archive.org/details/letteraplayinthr008055mbp/mode/2up> (дата звернення: 06.12.2020).

72. Trio. *Wikipedia*: веб-сайт. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Trio_\(film\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Trio_(film)) (дата звернення: 08.12.2020).

73. W. Somerset Maugham. *Britannica*: веб-сайт. URL: <https://www.britannica.com/biography/W-Somerset-Maugham> (дата звернення: 06.10.2020).

74. W. Somerset Maugham: The Critical Heritage / ed. by Curtis A., Whitehead J. London: Routledge, 1997. 470 p.

Додатки

Додаток 1

Список найкращих цитат У.С. Моема

(укладено автором)

1. To acquire the habit of reading is to construct for yourself a refuge from almost all the miseries of life.
2. The writer is more concerned to know than to judge.
3. Nothing in the world is permanent, and we're foolish when we ask anything to last, but surely we're still more foolish not to take delight in it while we have it.
4. The secret to life is meaningless unless you discover it yourself.
5. If a nation values anything more than freedom, it will lose its freedom; and the irony of it is that if it is comfort or money that it values more, it will lose that too.
6. The crown of literature is poetry.
7. The most useful thing about a principle is that it can always be sacrificed to expediency.
8. The common idea that success spoils people by making them vain, egotistic and self-complacent is erroneous; on the contrary it makes them, for the most part, humble, tolerant and kind.
9. People ask for criticism, but they only want praise.
10. Perfection has one grave defect: it is apt to be dull.
11. Only a mediocre person is always at his best.
12. Perfection is a trifle dull. It is not the least of life's ironies that this, which we all aim at, is better not quite achieved.
13. It is not wealth one asks for, but just enough to preserve one's dignity, to work unhampered, to be generous, frank and independent.
14. You are not angry with people when you laugh at them. Humor teaches tolerance.
15. You can do anything in this world if you are prepared to take the consequences.
16. We know our friends by their defects rather than by their merits.
17. Tradition is a guide and not a jailer.

18. Tolerance is another word for indifference.
19. There are two good things in life – freedom of thought and freedom of action.
20. There are three rules for writing a novel. Unfortunately, no one knows what they are.
21. If you want to eat well in England, eat three breakfasts.
22. If you don't change your beliefs, your life will be like this forever. Is that good news?
23. I made up my mind long ago that life was too short to do anything for myself that I could pay others to do for me.
24. Have common sense and stick to the point.
25. Beauty is an ecstasy; it is as simple as hunger. There is really nothing to be said about it. It is like the perfume of a rose: you can smell it and that is all.
26. An unfortunate thing about this world is that the good habits are much easier to give up than the bad ones.
27. It is unsafe to take your reader for more of a fool than he is.
28. Marriage is a very good thing, but I think it's a mistake to make a habit out of it.
29. Love is only a dirty trick played on us to achieve continuation of the species.
30. It wasn't until late in life that I discovered how easy it is to say "I don't know."
31. It seems that the creative faculty and the critical faculty cannot exist together in their highest perfection.
32. Money is like a sixth sense without which you cannot make a complete use of the other five.
33. It is an illusion that youth is happy, an illusion of those who have lost it.

[<https://www.inspiringalley.com/w-somerset-maugham-quotes/>]

Список найкращих творів У.С. Моєма

(укладено автором)

1. The Ant and the Grasshopper
2. Theatre
3. Rain
4. Jane
5. The Unconquered
6. The Escape
7. Mr Know-All
8. Before the Party
9. Louise
10. The Force of Circumstance
11. The Creative Impulse
12. Sanatorium
13. The Round Dozen
14. The Human Element
15. The Happy Man
16. A Man with a Conscience
17. The Letter
18. The Outstation

Методичний комплекс вправ

Методичний комплекс вправ, розроблений для студентів I-II курсів факультетів іноземних мов. Комплекс вправ відповідає темі магістерського дослідження: «Проблема сенсу життя людини в творах С. Моема». Матеріали роботи можуть бути використані в процесі викладання курсів: історія англійської літератури, практичний курс англійської мови, аналітичне читання.

Практична мета: розвивати і вдосконалювати лексичні навички студентів, вміння в читанні, усному та писемному мовленні.

Освітня мета: познайомити студентів із відмінностями у світогляді людей, що належать до різних епох, соціальних груп та культурних традицій.

Розвиваюча мета: розвивати вміння студентів в усному та писемному мовленні на основі прочитаних текстів С. Моема та вдосконалювати навички аналітичного читання.

Виховна мета: виховувати у студентів толерантне ставлення до носіїв інших культурних та релігійних традицій, вчити знаходити спільне з такими людьми.

Вправа 1: умовно-комунікативна.

Режим виконання: фронтальний.

Вид контролю: з боку викладача.

Інструкція: Read the story *The Happy Man* by W.S. Maugham and be ready to explain the following statements from the story.

1. Each one of us is a prisoner in a solitary tower and he communicates with the other prisoners, who form mankind, by conventional signs.
2. Heaven knows, I know little enough of myself: I know nothing of others.
3. ...and on occasion, however unwillingly, I have been forced to point the finger of fate.
4. And I have seen myself for a moment wrapped in the dark cloak of Destiny.
5. Your whole future is concerned: you must decide for yourself!

6. If you don't want money but are content to earn just enough to keep body and soul together, then go.
7. He had a dissipated, though entirely sympathetic, appearance.
8. Poor I have been and poor I shall always be, but by heaven I've enjoyed myself.

Вправа 2: комунікативна.

Режим виконання: фронтальний.

Вид контролю: з боку викладача.

Інструкція: Read the story *The Happy Man* by W.S. Maugham and be ready to discuss the following issues.

1. Do different people often ask you for advice? In what situations do they do it? Do you like teaching them how to live? Do you feel that you are responsible for your piece of advice? Has your advice ever changed someone's life?

2. "Where there's a will, there's a way." Do you like this saying? How do you understand it?

Don't you think that the life of Dr. Stephens illustrates this saying very well?

3. In the story Dr. Stephens asks the author: "Is it madness to give up a good safe job for an uncertainty?"

Different people would answer this question in a different way. What about you? How would you answer this question?

4. Comment on the statement "You never know till you have tried."

If a person is dissatisfied with his life, is it better for him to try anything new and to fail than not to try at all? What is your opinion?

5. "Life is full of compensations". This is the statement of Mr Stephens from the story. Do you agree with it? Do you think that life always compensates us for what we lose? Can you give your own examples?

6. People are different and there are no universal recipes for happiness. What do you think about it? What is your recipe for happy life?

Вправа 3: комунікативна.

Режим виконання: фронтальний.

Вид контролю: з боку викладача.

Інструкція: Read the story *The Happy Man* by W.S. Maugham and write the composition on one of the topics.

1. Write a short composition on the topic 'Life is full of compensations'.
2. Write a short composition on the topic 'What makes me happy'.

Вправа 4: комунікативна.

Режим виконання: фронтальний.

Вид контролю: з боку викладача.

Інструкція: Read the story *The Ant and the Grasshopper* by W.S. Maugham and be ready to discuss the following issues.

- 1) Give a short sketch of the Ramsay Family.
- 2) How do you understand the expression "a black sheep"? Why is it applied to Tom?
- 3) What was the "decent" beginning of Tom's life?
- 4) What did Tom announce one day?
- 5) What was the point of his life according to his words?
- 6) How did he spend his time?
- 7) Why did George give Tom considerable sums of money not once?
- 8) What did Tom do with the money?
- 9) In what way and why did Tom blackmail his brother?
- 10) Describe Tom at the age of forty-six.
- 11) Was his brother much older than him? Describe his way of life.
- 12) Why was George glad that he was growing older? What were his plans?
- 13) What news did George break to the author?
- 14) What was the author's reaction?

Вправа 5: комунікативна.

Режим виконання: фронтальний.

Вид контролю: з боку викладача.

Інструкція: Read the story *The Ant and the Grasshopper* by W.S. Maugham and be ready to discuss the following issues.

Answer the following questions in dialogues:

- 1) Why does the author make such an introduction to the story? Who is the "ant" and who is the "grass-hopper" in the story? Give your grounds.
- 2) When the author was a small boy and heard the fable for the first time his sympathies were with the grasshopper. Did he remain stick to his sympathies throughout his life? Prove it by the text.
- 3) What did "causing trouble" mean to the Ramsays? Why?
- 4) Why couldn't people help liking Tom in spite of everything? He was an idler, wasn't he? How would you explain such a contradiction?
- 5) Compare the two brothers. Tom's life was pleasure and entertainment. George's life was honesty and labour. Is the end of the story fair? Whom are your sympathies with? Why?
- 6) All his life George had to help his brother. What did he get in exchange? Could you suggest any other way of behaviour on the part of George?

Вправа 6: комунікативна.

Режим виконання: фронтальний.

Вид контролю: з боку викладача.

Інструкція: Read the story *The Ant and the Grasshopper* by W.S. Maugham and be ready to discuss the following issues.

Retell the story on the part of

- 1) George;
- 2) Tom;
- 3) one of the Ramsays;
- 4) one of Tom's friends.

Вправа 7: комунікативна.

Режим виконання: фронтальний.

Вид контролю: з боку викладача.

Інструкція: Read the story *Louise* by W.S. Maugham and be ready to discuss the following issues.

Answer the following questions in chain (the student answers the question and asks the other one):

1. How long had the author known Louise?
2. What was her attitude to him?
3. What was she like when he first knew her?
4. Why did she have to take the greatest care of herself?
5. Why did her parents agree to her marrying Tom Maitland?
6. What kind of husband did Tom make? What kind of wife did Louise make?
7. What made the author think that Louise was stronger than one would have thought?
8. How did Tom catch his death? What did he leave Louise?
9. Why did Louise's friends redouble their attention toward her?
10. What was her second husband like?
11. How did Louise spend the two or three years after her second marriage?
12. Where did George find his death?
13. How did Louise try to distract her mind?
14. What did she do when the war came to an end?
15. Why did her daughter Iris come to stay with her in London?
16. How had Iris been brought up?
17. Why did she prefer to stay at home rather than go out?
18. Why was her marriage postponed for an indefinite time?

19. How did the author manage to make Louise agree to Iris's marriage?

20. What happened on the wedding-day?

Вправа 8: комунікативна.

Режим виконання: фронтальний.

Вид контролю: з боку викладача.

Інструкція: Read the story *Louise* by W.S. Maugham and be ready to discuss the following issues.

Tell the story of Louise according to the outline below.

1. Louise and the author.
2. Louise and her first husband.
3. Louise and her second husband.
4. Louise and her friends.
5. Louise and her daughter.
6. Louise: the face and the mask.

Вправа 9: комунікативна.

Режим виконання: груповий.

Вид контролю: з боку викладача.

Інструкція: Read the story *Louise* by W.S. Maugham and be ready to discuss the following issues.

Match the words and and discuss the main characters in dialogues:

Large and melancholy, selfish and monstrous, direct, wonderfully strong, disagreeable, brutal, cynical and vulgar, big, strong and good-looking, frail delicate, tall slim;

Spirit, statement, fellow, girl, eyes, young men, woman, thing, fellow.

Вправа 10: комунікативна.

Режим виконання: фронтальний.

Вид контролю: з боку викладача.

Інструкція: Read the story *Louise* by W.S. Maugham and be ready to

discuss the following:

1. Why do you think Louise could always find a man to take care of her? Why did her two husbands give up everything to make her happy?
2. Why did her second husband have to brace himself now and then with a drink for his day's work of Louise's husband? What kind of work do you think it was?
3. Why do you think Louise turned her villa at Monte Carlo into a hospital? Did she really mean to distract her mind?
4. Why didn't she look at forty a day more than twenty-five?
5. Was Louise's health really very weak or did she 'carry out a bluff for twenty-five years' as the author put it? Was she 'the most selfish and monstrous woman'?
6. Did she 'ruin the lives of those two unhappy men she married'? Was she going to ruin the life of her daughter?
7. 'She died gently forgiving Iris for having killed her'. What does the final sentence of the story mean? Why do you think Louise died on the wedding day?
8. What's your personal reaction to the story?